

”Käsi kädessä kuljemme taloon autioon”¹

Sisällönanalyysi autoituvien julkisrakennusten affektiivisuudesta ja merkityksistä

Sosiaalitieteiden
kandidaatintutkielma
Turun Yliopisto

Laatija:
Siiri Metsäkallas

4.1.2026
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalitieteet

Tekijä: Siiri Metsäkallas

Otsikko: ”Käsi kädessä kuljemme taloon autioon”: sisällönanalyysi autoituvien julkisrakennusten affektiivisuudesta ja merkityksistä

Ohjaaja: Sosiologian Yliopistonlehtori Kaisa Kuurne

Sivumäärä: 37 sivua

Päivämäärä: 4.1.2026

Tiivistelmä

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen autoitunutta rakennettua ympäristöä sosiaalitieteellisestä näkökulmasta. Käytän analyysissäni uusmaterialistista ja kulttuurisiin erontekoihin keskittyviä teorioita, kuten liminaalisuuden ja jätteen käsitteitä.

Tutkielmani perustuu kolmen käytöstä poistuneen julkisen rakennuksen ympärillä käytävään julkiseen keskusteluun. Käytän tapauksina Kouvolan keskuskirkkoa, Tapiolan uimahallia ja Tiurun sairaalaa. Tapaukset ovat kaikki suomalaisia julkisessa käytössä olleita rakennuksia, joista käydään käytöstä poistumisen jälkijunassa säästämisen ja purkamisen akselille paikantuvaa keskustelua. Tutkin, miten käytöstä poistuneet julkisrakennukset pysyvät osana ympäristöä ja miten vuorovaikutamme niiden kanssa. Tutkielmani aineistona on sanomalehtikirjoituksia ja blogitekstejä (n=14), joita tarkastelen teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Analyysin avulla pyrin muodostamaan kuvaa siitä, millaista vaikutusta ympäristöllä on yhteisöihin ja miten kulttuuriset arvonannot rakentuvat ympäristössä.

Tekstiaineistoista muodostin kaksi teemaa, jotka ovat autoituvien julkisten rakennusten affektiivisuus ja purkamista koskeva arvokamppailu. Ensimmäinen teema tarkastelee millaisia affekteja rakennukset herättävät. Näissä korostuvat muistot, menetys, inho ja epä mukavuus. Toinen teema taas keskittyy siihen, millaisia kulttuurisia arvonantoja autoituneet rakennukset ja niihin liitetyt affektit tuottavat. Aineistossa nousee merkittävästi esille purkaminen ja siihen liittyvä argumentointi. Lisäksi tarkastelen, miten modernia kulttuuriperintöä on käsitetty aineistossa. Molemmista teemoista nostamani keskustelu tukee keskeisintä tulostani siitä, että rakennetulla ympäristöllä on vaikutusta meihin autoituneessakin tilassa.

Tulosteni valossa rakennetulle ympäristölle muodostuu aineellista ja sosiaalista merkittävyyttä. Näin tulokseni haastavat ajatusta ihmisestä ympäristöstä riippumattomana erityisenä toimijana. Tutkielmani vahvistaa käsitystä siitä, miten ympäristöä ei tulisi kohdella ihmisyhteisöistä erillisenä, vaan jonain toimintaamme määrittelevänä ja meihin vaikuttavana.

Avainsanat: autoituminen, purkaminen, liminaalisuus, uusmaterialismi, affektiivisuus, jäte

---

¹ Dingo. (1984). Autiotalo. Albumilta Kerjäläisten valtakunta.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Autioitunutta ja purkamista koskeva aiempi tutkimus	7
3	Ympäristön affektiivisuus ja rakennukset liminaalisena jätteenä	8
3.1	Materiaan liitettävät affektit	8
3.2	Liminaalisuus ja rituaalit	9
3.3	Rakennusjäte(ttynä)	11
3.3.1	Roskateoria	12
3.3.2	Purkamisen kummitukset	13
4	Tutkimusasetelma	15
4.1	Tutkimuskysymykset	15
4.2	Aineistot	16
4.3	Tutkimusmenetelmä	18
4.4	Tekoälyn käyttö tutkielmassa	19
5	Rakennusperintöä vai ongelmajätettä	20
5.1	Autioituvien julkisten rakennusten affektiivisuus	20
5.2	Purkamista koskeva arvokamppailu	24
5.2.1	Modernistinen purkuvimma	25
5.2.2	Kulttuuriperinnön monumentit	26
6	Johtopäätökset	31
	Lähteet	34
	Liitteet	39

1 Johdanto

Raunio on yksi aikamme vakiokuvituksista, jota käytetään esimerkiksi uutiskuvissa ja internetin kuvastoissa. Myös median ja taiteen kuvastot leikittelevät usein raunioituneilla kauhuelokuvamaisilla ympäristöillä ja nostalgialla. Eikä ihme, purkotalot ovat yleinen näky kaupunkitilassa sekä autioituvalla maaseudulla.

Suomessa puretaan nykyään ennennäkemätöntä tahtia, uutisoi Yle vuonna 2024 (Moksu, 2024). Purkuvaallon syyt ovat moninaiset. Suhteellisesti Suomessa on rakennettu eniten 1970- ja 1980-luvuilla, (Tilastokeskus, 2024) minkä vuoksi monet rakennukset ovat neljä- tai viisikymmenvuotiaita. Samoilla vuosikymmenillä rakennusmateriaalit ja -tekniikat myös uudistuivat, erityisesti materiaaliseosten käyttö yleistyi. Vaikka vanhempien rakennuksien todennäköisyys tulla puretuksi on suurempi kuin uudempien, Huuhka & Lahdensivu (2016) esittävät tilastollisessa tutkimuksessaan, että suurin osuus Suomessa tapahtuneesta purkamisesta johtuu tilan tekemisestä uudisrakennuksille. Tarvetta uudisrakennuksille selitetään käyttötärpeiden muutoksella sekä rakennusten huonolla kunnolla. Suurin osa purkamisesta tapahtuu näin kasvukeskuksissa, joissa tontit ja tila on arvokasta, kun taas muuttotappiokunnissa autioituminen ilman purkamista on yleisempää. (Huuhka & Lahdensivu, 2016). Rakennusteknillisten seikkojen lisäksi purkamisella, vanhan korvaamisella ja hävittämisellä on kulttuurinen ulottuvuus. Ne kytkeytyvät esimerkiksi kulutukseen. Kulutusta on kyllä sosiaalitieteissä tutkittu, mitä hankimme ja miten käytämme, mutta mitä tapahtuu tuotteiden tultua tiensä päytyyn? Kulutuksen kääntöpuolelta löytyy hävitys, katoaminen ja purkaminen.

Vaikka materiaalilla on kulttuurinen ulottuvuus, materiaallinen käänne viittaa sosiologiseen turhautumiseen kulttuurin liialliseksi nähdystä painoarvosta. (Mukerji, 2002) Osana uusmaterialista tutkimussuuntausta on viime vuosikymmeninä noussut esiin ei-inhimillisten toimijoiden tarkastelu. Esimerkiksi ympäristösosiologian kentällä toimijaksi on nostettu luonto itsessään (Tsing, 2015; Valkonen, 2022). Luonnolla nähdään olevan itsessään ns. jotain sanottavaa. Tutkielmassani myös rakennetulla ympäristöllä on sanottavaa. Tutkielmani keskittyy tarkastelemaan rakennuksen niin sanotun elinkaaren loppupäähän sijoittuvaa keskustelua sosiaalisena ilmiönä. Muutoksen tilaan, jossa rakennuksilta on riisuttu aikaisempi käyttönsä ja arvonsa. Tarkastelen niitä arvonantoja, joita käytöstä poistuneet rakennukset saavat sekä rakennusten affektiivisuutta, joilla tarkoitan yhteisön molemminpuolista

vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa. Sidon näin yhteen erilaisesta tutkimusperinnettä kulttuurintutkimuksellisen arvo- ja erontekokeskustelua ja materiaalisesta käänteestä lähtöisin olevaa affektiivisuuden käsitettä. Arvonannollisen muutoksen tuomaa välitilan tarkasteluun käytän Turnerin liminaalisuuden käsitettä sekä uusmateriaalista keskustelua affektiivisuudesta. Arvonantoja tarkastelen jätteen ja roskan käsitteiden avulla.

Aineistona on kolmesta eri tapauksesta käyty julkinen keskustelu sanomalehtiartikkeleiden ja nettiblogien muodossa. Tapauksina toimivat Tiurun sairaala Lappeenrannassa, Tapiolan uimahalli Espoossa ja Kouvolan keskuskirkko nimensä mukaisesti Kouvola.

Aineistona käytän julkisiin rakennuksiin keskittyvää julkista keskustelua sekä sen takia, että sitä on helpommin saatavilla, mutta myös koska oletan, että julkisilla rakennuksilla on jotain merkitystä yhteisölle, joita ne palvelevat. Julkiset rakennukset muodostavat kehyksen yhteisön vuorovaikutukselle. Avoimet julkiset tilat rakentavat yhteisöllisyyttä eivät ainoastaan tapaamispaikkoina, vaan tiloina, jotka edistävät muun muassa turvallisuutta, julkista terveyttä ja mahdollistavat saavutettavaa julkista elämää. Klinenberg (2019) kuvailee näitä tiloja sosiaalisiksi arkkitehtuuriksi. Näihin tiloihin viitataan joskus myös kolmannen tilan käsitteellä, joka viittaa paikkaan kodin ja työn ulkopuolella. Näin ollen julkiset rakennukset sosiaalisena arkkitehtuurina mahdollistavat niistä käytävää keskustelua. Rakennukset ovat yhteisölle merkittäviä ja niistä on jotain sanottavaa. Ne mahdollistavat vuorovaikutusta sekä ympäröivän yhteisönsä kanssa, mutta myös ympäristön itsessään kanssa. (Klinenberg, 2019).

Tutkielmassani varsinkin uimahalli ja kirkko ilmentävät tällaista julkista rakennusta, jotka rakentavat yhteisöä sekä päinvastoin. Vaikka tilojen saavutettavuus ei ole kaikille samanlainen esimerkiksi uimahalli on pääsymaksullinen tila ja keskuskirkko on evankelisluterilainen uskonnollinen tila, ovat ne silti erilaisessa asemassa yhteisössä kuin esimerkiksi yksityiset rakennukset tai puhtaasti kaupallinen tai työhön tarkoitettu tila. Sairaala, vaikkakin julkinen rakennus, ei ensisijaisesti rakenna samankaltaisesti yhteisöllisyyttä. Tutkielmassani väitän kuitenkin silläkin olevan merkitystä ympäröivään yhteisönsä, vaikkakin kenties erilaisesta lähtökulmasta. Tapauksista Tapiolan uimahalli ja Kouvolan keskuskirkko ovat myös tyypillisiä purkukiiSTATapauksia. Ne ovat noin 50-vuotiaita ja sijaitsevat taajamakeskuksissa. Samanaikaisesti Kouvola, vaikkakin maakuntakeskus, sijaitsee tyhjentyvässä Kaakkois-Suomessa, samoin kuin Tiurun sairaala. Yhdessä tapausten tarkastelu mahdollistaakin moniulotteisen lähtökohdan, mitä moniulotteiseen ilmiöön.

Tutkielmassa kysyn, mitä affektiivisiä merkityksiä ja arvonantoja näille rakennuksille on julkisessa keskustelussa annettu. Väitän rakennuksien olevan tällä hetkellä liminaalissa väli-tilassa, jota kuvastaa uudelleen arvottaminen ja irtaantunut olemus yhteisöstä. Tutkielman rakenne etenee seuraavanlaisesti. Seuraavassa luvussa 2 käsittelen purkamisesta ja vuorovaikutuksesta autioituneen ympäristön kanssa aiemmin tehtyä tutkimusta, josta etenen lukuun 3 eli teoriaosuuteen. Teoriaosuudessa siirryn materian affektiivisuudesta rakennuksen muutokseen liminaalisiksi ja uudelleenarvottamiseksi jätteen ja lian avulla. Luvussa 4 esittelen tutkielman tavoitteet ja vastattavat tutkimuskysymykset. Samassa luvussa esittelen aineistoni, jota analysoin tapaustutkimuksellisella otteella teoriaohjaavana sisällönanalyysinä. Seuraavassa luvussa 5 käsittelen analyysini tulokset, jossa liitän teoriani tapauksista käytyyn keskusteluun. Johtopäätöksissä luvussa 6 pohdin vielä tulosteni merkittävyyttä ja miten työni asemoituu laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

2 Autoitunutta ja purkamista koskeva aiempi tutkimus

Aiempaa sosiaalitieteellistä tutkimusta autoituneista rakennuksista tai purkukohteista on rajatusti. Jonkin verran on sosiaalitieteiden tai kulttuurintutkimuksen saralla tutkittu autoitunutta ympäristöä urbaanin löytöretkeilyn (eng. urban exploration) kautta. Urbaanin löytöretkeilyn kautta tutkijat ovat myös käsitelleet laajemmin autoitumiseen ja purkamiseen liittyviä ilmiöitä. Urbaani löytöretkeily on myös kiinnostava esimerkki siitä, miten käytöstä poistuneen ja mahdollisesti rapistuneen ympäristön kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. (ks. esimerkiksi Anderson ym., 2017; Audin, 2024; Lesné, 2022; Martínez & Laviolette, 2016).

Rauniot ovat pitkään olleet tutkijoidenkin mielenkiinnon kohteena. Esimerkiksi jo sosiologian klassikko Simmel oli kiinnostunut raunioista, ja siitä mitä ne kuvastavat. (Frydryczak, 2023). Rauniota on käsitelty sekä konkreettisena materiaana tai metaforisesti kuvamaan muutosta tai linkkiä menneen ja nykyisen välillä. Raunio käsitetään ajallisena olentona, joka saattaa kuulua menneisyyteen, mutta olemalla vielä materiaana nykyhetkessä luo siltaa menneeseen. Osassa rauniotutkimusta raunioituminen liitetään vahvasti kapitalismin tuomaan epävarmuuteen. (ks. esimerkiksi (Apel, 2015; Harris & Mullenite, 2024; Levesque, 2024). Autoitumista on myös tutkittu erityisesti raunioitumisen ja kulttuuriperinnön teemoin. Kulttuuriperintö raunion tavoin voidaan nähdä luovan ajallista yhteyttä. Tällaisen kulttuuriperinnön muotoutumista on Suomessa tutkinut lähiaikoina esimerkiksi Immonen ym. (2025) ja Immonen (2024) sekä (Berger & Savolainen, 2023).

Raunion tavoin purkamista on tutkittu sosiaalitieteissä jonkin verran. Esimerkiksi Visser ym. (2014) tutkivat purkamisen vaikutuksia nuorten hyvinvointiin ja Audin (2022) purkamisen yleisesti herättämiin tunteisiin ja yhteisövaikutuksiin. Molemmissa tutkimuksissa purkaminen näyttäytyi haasteena paikallisten hyvinvoinnille tai yhteisöllisyydelle. Purkamista on toisaalta tutkittu myös turvallisuuden ja rikollisuuden näykykulmasta. Kaupungeissa tai kaupunginosissa poismuutoista tai investointien puutteesta johtuva huomattavan autiotalojen määrän on nähty olevan yhteydessä rikollisuuteen, jolloin purkamisesta saattaa muodostua turvallisuuskysymys. (Larson ym., 2019; Stacy, 2018).

3 Ympäristön affektiivisuus ja rakennukset liminaalisena jätteenä

Ylitsekantavana lähestymistapana työssä toimii uusmaterialistinen keskustelu ei-inhimillisistä toimijoista ja niiden ulottuvuuksista. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelen, miten käytän uusmaterialistista kehystä tässä työssä. Teoreettiseksi näkökulmaksi olen valinnut myös Turnerin muotoileman liminaalisuuden käsitteen, jota valotan toisessa alaluvussa. Viimeisessä alaluvussa 3.3 taas käsittelen jätteen käsitteen avulla autioituneen ympäristön kulttuurista merkitystä. Merkityksinä käytän katoamiseen, jätteeseen ja muutokseen liitettyjä keskusteluja. Nämä merkitykset kuvaavat työssäni autiotaloille muodostettua liminaalista asemaa jonain ympäristöön kuulumattomana.

3.1 Materiaan liitettävät affektit

Uusmateriaaliset näkökulmat ovat sosiologiassa nousseet viimevuosikymmenillä haastamaan ihmiskeskeisyyttä. Ei-inhimillistä toimijuutta on alettu hahmottelemaan erityisesti ympäristösosiologian saralla. Esimerkiksi tutkimus, joka kritisoi eläinten toiseuttamista kaukaisiksi ihmisistä erillisiksi muodostaen dualistisen vastakkain jaon ihmisen ja muiden elävien välillä. Jaolla on rakennettu myös eroa ihmisen ja ei-ihmisen, villin, välille. (de Silva & Srinivasan, 2019; Ingold, 2020). Tässä tutkielmassa venytän samankaltaista typologiaa rakennetulle ympäristölle haastaen ajatusta ympäristön ulkopuolisuudesta suhteessa ihmisiin. Käytön ulkopuolella rakennukset muodostavat merkityksiä sekä mahdollistavat tai rajoittavat yhteisöä ja itseä (Dean, 2017). Lisäksi rakennus on myös katsomisen kohde, sitä nähdään ja aistitaan. Ympäristöllä – rakennetulla tai luonnollisella – on vaikutusta yksilöihin ja yhteisöihin samanlailla kuin meille on vaikutusta siihen.

Tässä työssä viitataan affektiivisuudella tunneperäisiin reaktioihin, joita jätetty ympäristö herättää. Uusmateriaalisessa posthumaanissa tutkimuksessa affektiivisuudella ja merkityksillä sekä merkityksellisyydellä sidotaan toiseutettua ympäristöä takaisin ihmiseen.

Tarkastelemalla niitä vaikutuksia, joita ympäristöllä meihin on ja miten olemme näin erottamaton osa ympäristöä. Affektit sitoutuvat materiaan erilaisten tunnereaktioiden, kuten nostalgian kautta. Samalla kun elämme materiaan kanssa, materia elää meidän kanssamme. Elliott & Culhane (2017, 53–55) kuvailevat affekteja usein tiedostamattomiksi aistillisiksi tunnereaktioiksi, jotka eivät kuitenkaan synny yksilöllisestä tunnereaktiosta. Affektit

käsitetään ennemminkin luonnoltaan yhteisöllisiksi ja paikkoihin tai tiloihin sidotuiksi. (Elliott & Culhane, 2017; Ingold, 2000).

Affektiivisuus on ruumiillista. Esimerkiksi Ahmed (2014) haastaa tunteen ja tuntemuksen välisen eronteon. Tunne käsitetään mielen tuotteena, kun taas tuntemus on aistireaktiollinen kehon tuote. Affektiivisuuden käsite liikkuu tässä tilassa, tunteen ja tuntemuksen välimaastoissa. Esimerkiksi Ingold (2000) näkee, että asetumme fyysisesti eri tiloihin *asuttamaan* niitä. Asuttaminen (eng. dwelling) viittaa prosessinomaiseen ilmiöön, jossa toimijat eivät ainoastaan ole olemassa ympäristössä, vaan ovat syvästi uppoutuneita niihin luoden tilallisuutta sekä todellisuutta (Ingold, 2000). Ingold (2011) haastaa käsitteen avulla ajatusta siitä, että ihmisen ja objektin, tässä tapauksessa rakennuksen, suhde olisi yksipuolinen. Asutettuna rakennukselle luodaan käytön ja olemisen avulla merkitystä, joka vuorovaikutteisesti muokkaa asuttajaansa. (Ingold, 2011, 2020, 2000)

Tässä tutkielmassa keskiössä ovat käytöstä poistuneet rakennukset, jotka ovat joskus olleet asutettuja, mutta eivät ole sitä enää. Asuttaminen ei viittaa suoraan asumiseen eli vaikei Tapiolan uimahallissa ole asuttu, on se käytössä olleena ollut asutettu. Tutkielmassa jäsenän affektiivisuuden avulla sitä, miten ympäristön kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. Seuraavissa alaluvuissa käsittelen autoitunutta ympäristöä liminaalisuuden ja jätteen käsitteiden avulla.

3.2 Liminaalisuus ja rituaalit

Victor Turner oli brittiläinen kulttuuriantropologi, jonka merkittävimmät tutkimuskohteet ovat olleet rituaalit ja teatteri. Rituaalisuuden yhteydessä Turner (1967) käyttää *liminaalisuuden* käsitettä (eng. liminality). Tutkielmassani käsitän tapauksina olevat julkisrakennukset liminaalisiksi rakennuksiksi. Liminaalisuus on yhdistetty välitilaan, symboleihin, muistamiseen ja arvonmenetykseen.

Turnerin liminaalisuudessa objektit ovat ryövätty arvoltaan ja erotettu yhteisön spirituaalista yhtenäisyyttä kuvaavasta *communitaksesta* asettaen nämä objektit jonnekin mikä ei ole siellä eikä täällä, mutta on silti olemassa. Rituaalien avulla Turnerin mukaan yhteisöt ylläpitävät communitasta eli keskinäisiä siteitään sekä käsittelevät ja ”kesyttävät” vahvoja tunteita, kuten läheisyyttä, pelkoa ja surua. Tunteita, joita liminaaliset ilmiöt usein herättävät. Rituaaleilla on

näin selkeä rooli yhteisössä auttaen tunteiden käsittelyssä ja ylläpitäen näin communitakseen yhtenäisyyttä. (Turner, 1995).

Liminaalisuudella kuvataan siis Turnerin käyttämänä kuvaamaan erilaisia välitiloja rituaaleissa, kun osallistuja ei enää kiinnity communitakseen samalla tavalla kuin ennen rituaalia. Turner itse kiinnittää liminaalisuuden syntymään, puberteettiin, kuolemaan ja teatteria koskevassa tutkimuksessaan performanssiin. Näyttelijä performanssin kautta muuntuu joksikin muuksi näytelmässä. Tässä performanssirituaalin yhteydessä Turner luo myös liminaalisen tilan, teatterin, joka muodostuu näistä muutoksen, luomisen, katoamisen ja ajallisuuden prosesseista. (Schechner, 1985; Turner, 1995).

Rituaalien keskiöön Turner nostaa muistamisen ja siirtymät. Näitä affekteja Turnerin mukaan ilmennetään erilaisin symbolein. Esimerkiksi yhteisön metsästäjien tapa jättää ympäristöön jälkiä, (chijikijilu) jotta löytäisivät takaisin kylään, viittaa myös rituaaleissa käytettyihin elementteihin, joilla sidotaan muistia ja tuntematonta. Turner kuvaileekin näiden rituaalien rakentavan sidettä tunnetun (oman kylän) ja ”tuntemattoman” (metsästäysmaiden/muiden yhteisöjen alueiden) välille. (Turner, 1995). Affektiivisuuden kautta myös ympäristö niin sanotusti sitoo ja paikallistaa muistia. Tässä tutkielmassa liminaalien rakennusten aiheuttamat affektit ovat jääneet jäljiksi sitomaan autioitunutta tuntematonta edelleen yhteiskunnalliseen elämään.

Turnerin tutkimustaustana on antropologinen kenttätutkimus Ndembu-väestön rituaaleista. Ndembut ovat Sambian alueella asuva kansa. Huomioitavaa on kuitenkin, että Turnerin kenttätutkimuksen aikaan Sambia oli brittiläinen kolonia (Pohjois-Rhodesia). Koloniaalisten tutkimusinstituutioiden alla tehtyä tutkimusta Turner perusteleekin suhteiden ja ymmärryksen parantamisella natiivien ja ei-natiivien eli brittiläisten kolonialistien välillä. Näin ollen Turner on itse brittiläisenä tutkijana uusintanut koloniaalista järjestystä sekä toiminut ja hyötynyt koloniaalisista valtarakenteista. Ndembut ovat vahvasti toiseutettuina tekstissä asetelmassa, jossa Turner tarkastelee heitä ja he itse ovat harvoin äänessä. Hänen rituaalitutkimuksensa onkin monella tapaa aikansa tuote. (Turner, 1967).

Liminaalisuuden käsitettä on aikaisemmassa autiotaloihin tai rakennettuun ympäristöön liittyvässä tutkimuksessa käytetty jonkin verran. Esimerkiksi Ulfstjerne & Frederiksen (2021) viittaavat Turnerin liminaalisuuden käsitteeseen autioituneen maaseudun yhteydessä. Autiot rakennukset käsitteellistyvät heidän artikkelissaan jonain mikä on joskus ollut kunnollista,

mutta on sittemmin valunut jonnekin kunnollisen tuolle puolen muodostaen jotain poikkeavaa (eng. deviant). Ulfstjerne & Frederiksen (2021) käsittelevät myös eroa niin sanotusti oikein kunnan raunion ja liminaalin jätetyn välillä. Kunnan rauniota, kuten muinaisajan monumentteja ei käsitetä liminaalisiksi, koska niille on annettu arvoa käytöstä poistumisen jälkeenkin tai niille on kehitetty uutta käyttöä nähtävyyksinä. Modernista liminaalista harvoin pääsee muodostumaan kunnan rauniota.

3.3 Rakennusjäte(ttynä)

Ympäristössä autiotalot esineellistyvät usein jätteeksi. Thompson (2017) määrittää jätettä joksikin, joka on määritelty arvottomaksi ja jolla ei ole odotettua elinaikaa eli ns. kuolleeksi. Tässä alaluvussa tarkastelen arvottomaksi muuttumisen prosessia jätteen, lian, jätehallinnan sekä kummittelemaan jäämisen kautta. Aloitan määrittelemällä jätettä ja sen yhteiskunnallista asemaa, jonka jälkeen tarkastelen jätteenhallintaa ja jätteenhallinnan vastakohtaa eli katoavan paikalleen jättämistä.

Mary Douglas (2000,[alkuteos 1966]) klassikkoteoksessaan ”Puhtaus ja vaara” määrittää lian aineeksi väärässä paikassa. Vaikkeivat lika ja jäte ole suoraan yksi yhteen, käytän niitä tässä kuitenkin toistensa synonyymeinä, koska ne ovat samankaltaisessa yhteiskunnallisessa asemassa, jonakin epämiellyttävänä, arvottomana ja hävittämisen ansaitsevana. Likaa tai epäpuhtautta Douglasin (2000) mukaan määrittää sen erottelu pyhästä tai puhtaasta. Epäpuhtaus nähdään yhteiskunnalle vaarallisena, sillä se haastaa pyhää ja puhdasta. Epäpuhtaus ilmenee villinä ja vaarallisena (Douglas, 2000). Rakennuksen poistuttua käytöstä se ei enää tuota yhteisöllisyyttä, jolloin sille muotoutuu liminaalinen asema, jonain yhteisön kontrollin ulkopuolisena. Tällöin objektin katoaminen ei ole vain hyväksyttävää, vaan myös tarpeellista.

Harvoin kuitenkaan objektit puhtaasti lakkaavat olemasta. Nykyisen jätteidenkäsittelyinfrastruktuuri tai jätehallinta on suunniteltu muuttamaan jäte näkymättömäksi, normaalin yhteiskunnan ulkopuolelle olevaksi tapahtumaksi. Jätehallinnalla viitataan tässä tutkielmassa sekä jäteinfraan että prosesseihin, joilla määritetään, mikä on jätettä ja mitä sille kuuluisi tapahtua. Jätehallinnollisesti jäte käsitteellistyy lineaarisiksi prosessiksi, jossa objekti tulee olemaan tai ”syntyy”, sitä käytetään, ”elää”, jonka jälkeen se lakkaa olemasta, ”kuolee”. Jätteen poistaminen näkyvistä, pois ”normaalista” yhteiskunnallisesta elämästä on ollut jätehallinnan motivaattori. Yksilö on siis harvoin suoraan jätteen kanssa tekemisissä heittämällä jätteen pois

näkyvistä sen menetettyä arvonsa. (Hetherington, 2004; Loikkanen ym., 2022; Thompson, 2017; Valkonen ym., 2017). Toisaalta jätteellä on kuitenkin merkitystä kulutusyhteiskunnassa, joka ihannoii uuden hankkimista vanhan tilalle synnyttäen, mitä Valkonen ym. (2017) kuvailevat poisheittoyhteiskunnaksi.

3.3.1 Roskateoria

Jätehallinnalla viitataan niihin infrastruktuurillisiin, kulttuurillisiin ja kehollisiin hallinnan muotoihin, joilla sekä luodaan jätettä, että hävitetään sitä. Roska muodostuu jätehallinnan piirissä samanaikaisesti uusintaen käsitystä siitä, mikä on arvokasta ja mikä ei. (Loikkanen ym., 2022; Valkonen ym., 2017). Thompsonin (2017) roskateoria jakaa objektit kolmeen kategoriaan muuntuva (transient), kestävä (durable) ja roska. Roskan asema tässä kategorioinnissa on toimia eräänlaisena siltana, joka toimii osittain sosiaalisen kontrollin ulkopuolella ja kykenee näin muuntamaan objekteja muuntuvista kestäviksi. Autiotaloihin sovellettuna Thompsonin teoria menisi suurin piirtein seuraavasti; asuttuna talo on kestävä, se on rakennettu pysyväksi ja sillä on arvoa, kunnes talon autioituessa siitä tulee roskaa eli ei arvoa. Tämän jälkeen on kaksi vaihtoehtoa joko rakennus häviää eli se puretaan tai se löydetään uudelleen siirtyen muuntuvaan kategoriaan, jossa sillä on taas arvoa. Muuntuvassa kategoriassa rakennus käsitteellistyy ”kunnon raunioksi” (Ulfstjerne & Frederiksen, 2021). Itse olen vastahakoinen sulkemaan roskan millään tavalla sosiaalisen kontrollin ulkopuolelle, tällaiseksi piilossa olevaksi mystiseksi kolmanneksi kategoriaksi, vaan kallistun tutkielmassa enemmän roskan tai jätteen nostamiseksi sosiaalisen kontrollin keskiöön, kuten Valkonen ym. (2017). Kuitenkin Thompsonin kategoriat antavat näkökulman perintötytymiseen eli perinnön muotoutumiseen sekä selittävät objektien arvonmuodostuksia.

Autiotalojen asemasta jätehallinnan sisällä muodostuu myös ominaisuuksiensa takia erityisen kiinnostava tarkasteltava. Tyhjäksi jäänyt rakennus on konkreettisesti niin suuri, ettei sitä voi siirtää silmien ulottumattomiin kaatopaikalle. Silloinkin kun rakennus puretaan, kestää purkaminen jonkin aikaa, eikä tapahdu huomaamattomasti, vaan purkamisesta syntyy usein melua, saastetta, tomua yms. Rakennusjätteen kierrättäminen on myös haasteellista, sillä materiaalien erottelu on aikaa vievää ja kallista. Jätteen synnyn monitorointi on myös rakennus- tai purkutyömaalla haasteellista, mikä tekee rakennusten tarkkojen ympäristövaikutusten seuraamisesta lähes mahdotonta. (Gulghane et al., 2025). Autiotalojen jäte eroaakin muusta

jätteestä merkittävästi siinä, ettei sitä ole onnistuttu tekemään näkymätöntä, mikä osittain pakottaa erilaiseen vuorovaikutukseen jätteen kanssa.

3.3.2 Purkamisen kummitukset

Yksi vahvasti liminaaliseen välitilaan liitettävä teema on kuolema ja katoaminen. Ennen katoamista rakennukset jäävät kuitenkin olemaan jätteenä ympäristöön. Tässä kappaleessa tarkastelen tiivistetysti kuolevan jätteen asemaa yhteiskunnassa. Rakennuksista muodostuu näin tällaista katoavaa, joka on kuitenkin vielä olemassa kummituksien omaisesti.

Kummituksista on sosiaalitieteissäkin puhuttu paljon. Esimerkiksi Derrida viittaa työssään marxilaisen kommunismin, joka on hänen ajattelussaan jäänyt ”kummittelemaan” nykyisen kapitalismin ylle. Ilmiöistä, tapahtumista ja tämän työn näkökulmasta ympäristöstä ja tiloista, jotka ovat valahtaneet ajan ulkopuolelle hauntologisiksi ilmiöiksi. (Derrida, 1994). Autiotatolot kuten Derridan kummitukset ovat jääneet jäljelle menneestä ympäristöön *jäljiksi*. Kapitalismin suurempana haastajaksi muotoutuukin aika, jonka lopullinen päämäärä on hävitys ja katoaminen. Arkkitehtuurin nähdään luovan arvoa maahan, kun taas kuolema niittää tämän arvon autioitumisen, ränsistymisen ja purkamisen yhteydessä. Uudeksi moderniksi raunioksi onkin muotoutumassa postteolliset ympäristöt, merkittävimpana esimerkkeinä entiset teollisuuskaupungit, joista tuotanto on lakannut. (Apel, 2015). Kuolemaa kuvaavien jälkien tarkastelulla Bauman (1992) näkee olevan merkittävän aseman yhteiskunnallisten muutosten selittäjänä. Kuoleman kuvausten nähdäänkin peilaavan laajemmin yhteiskuntaa.

Baumanin (1992) kuolemaa määrittää myös sen anteeksiantamaton asema modernissa yhteiskunnassa. Kuolema pitkälti näyttäytyy modernin vihollisena, jota ei suoranaisesti kukisteta, mutta jonka kuolinsyyt syynätään tarkkaan etsien mahdollisia parannuksia. Harva kuolee Baumanin mukaan kuolevaisuuteen. Tämä kuoleman epämukavuus näkyy myös kuoleman eristämisessä elävästä, kuolema on erotettu ”normaalista” elämästä näkymättömiin. Varsinkin hitaat kuolemat, joissa kuolema ei ole nopea häviäminen, vaan hidas rappeutuminen, on Baumanin mukaan ristiriidassa modernin sivilisaation näennäisen voiton kivusta ja liasta kanssa. Bauman kutsuu tätä kuoleman hospitalisaatioksi tai medikalisaatioksi; hitaaksi, eristetyksi ja medikalisoituksi selvitykseksi kuoleman juurisyistä. (Bauman, 1992). Bauman luo näin elävän ja kuoleman tilan, jonka väliin jää kuihtumisen tila, jota tässä tutkielmassa käsitän liminaaliksi.

Esimerkiksi Cairns & Jacobs (2014) esittävät yhteyden kuolevan ja arkkitehtuurin välillä näkemällä rakennukset lähes kehollisina olentoina. Kirjassaan he esittävät juuri argumentin, että siinä missä elävät oliot ovat tuomittuja kuolemaan, myös rakennusten kohtalo on tuhoutua. Arkkitehtuuri on elollistettu esimerkiksi viitaten perustuksiin luina tai jänteinä ja seiniin ihona. Rakennus on myös elollistettu aistilliseksi; ikkunat liitetty näkemiseen tai jopa hengittämiseen. Rakennuksesta on arkkitehtuurissa tehty monin tavoin elävä, joten he esittävätkin kysymyksen, miksei rakennusten nähdä olevan kuolevaisia. Paljon suurempi painotus on rakennusten ”parantamisella” eli remonteilla ja korjaamisella. Tässäkin peilataan ihmisten kärsimyksen viittaavaa kieltä puhuessaan ”sairaista” ja ”haavoittuneista” rakennuksista (Cairns & Jacobs, 2014). Rakennetun ympäristön kehollinen luonne on ollut jo pitkään puhuttu arkkitehtuurisissa keskusteluissa.

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa avaan tutkielmani tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Lisäksi erittelen käyttämäni aineiston. Ensiksi esittelen tutkielmani tutkimuskysymykset ja tavoitteet. Sen jälkeen esittelen käyttämäni aineiston sekä valotan sen asemaa tutkielmassani. Tutkielmani on luonteeltaan tapaustutkimuksen omainen, jossa aineisto asettuu omanlaatuiseen asemaan suhteessa teoriaan.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla purkutaloille annettuja kulttuurillisia merkityksiä kolmen tapauksen kautta. Autioitunutta rakennettua ympäristöä ja purkutalojen sosiaalista ulottuvuutta on tutkittu rajallisesti, Suomessa hädin tuskin lainkaan. Tuomalla konstruktionistista ja postmodernia tutkimusta liminaalisuudesta, jätteestä, kuolevaisuudesta ja uusmaterialismista purkupalokeskusteluun, tavoitteena on laajentaa ja luoda moniäänisyyttä rakennetusta ympäristöstä käytävään keskusteluun. Samalla tutkimuksen tavoitteena onkin kolmen tapausesimerkin kautta avata ovi laajemmalle keskustelulle tilapäisyydestä, jätteen arvosta ja katoamisesta.

Vastattavat tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista affektiivisuutta rakennusten ympärille muodostuu?
2. Millaisia kulttuurisia merkityksiä purkutalot ovat saaneet kolmessa käsiteltävässä tapauksessa?
3. Mitä sosiaalisia ilmiöitä purkutalojen ympärille rakentuu?

Ensimmäinen tutkimuskysymyksen tavoitteena on tarkastella rakennusten affektiivisuutta aineistoissa. Toinen kysymys keskittyy tarkastelemaan tapoja ja jäsentelyitä, joilla yksilöt ja yhteisö ovat vuorovaikutuksessa rakennetun ympäristön kanssa. Tarkastelun tienviittana hyödynnän elävän ja kuolevan välimaastoihin pureutuvia sekä jäteteoreettisia näkökulmia. Kolmas tutkimuskysymys tähtää laajentamaan keskustelua näiden kolmen tapauksen ulkopuolelle laajemmaksi kehykseksi nähdä rakennetun ympäristön, varsinkin sen poistuttua käytöstä.

4.2 Aineistot

Tutkimukseni empiirisenä aineistona toimivat kolmesta eri suomalaisesta purkukiistan alla olevasta kohteesta käyty julkinen keskustelu. Julkista keskustelua ilmentämään olen valinnut 14 tekstiä. Kohteiksi valitsin Tapiolan uimahalli, Tiurun sairaala ja Kouvolan keskuskirkko. Seuraavaksi esittelen tiivistetysti tapaukset, jonka jälkeen kuvailen tarkemmin aineistoa.

Tapiolan uimahalli

Espoon Tapiolassa sijaitseva Tapiolan uimahalli on suomalaisen arkkitehti Aarne Ervin 1960-luvun modernismia ilmentävä uimahalli, joka on rakennettu vuonna 1965. Koko Tapiolan alue on rakennettu sodanjälkeisenä aikana vastaamaan kaupungistumisesta seuranneeseen asuntopulaan. Alue on rakennettu kokonaisuudeksi ja löytyy Museoviraston ylläpitämästä merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (myöhemmin RKY) luettelosta. Alueella on sovellettu aikansa arkkitehtuurista ideologiaa, joka korosti avaran, valoisan ja viheralueita mukailevaa rakentamista. Nykyään Tapiolan uimahalli on merkittävän peruskorjauksen keskellä. Peruskorjaus on herättänyt paljon keskustelua siitä, mitä suojeleminen oikeastaan on, sillä korjauksen yhteydessä uimahalli on käytännössä purettu kokonaan. Tarkoituksena onkin rakentaa arkkitehtoninen replika entisestä rakennuksesta.

Tiurun sairaala

Tiurun sairaala tai Tiurunniemen tuberkuloosiparantola on Jalmari Lankisen aikansa funktionalismia edustava sairaala. Alun perin sairaala perustettiin 1939 keuhkoparantolaksi vastauksena tuberkuloosiin, jonka hoitoon silloin liitettiin vahvasti luonnon rauhaan siirtyminen ja puhtaan ilman hengittely. Välissä sairaala toimi sotasairaalana, jonka jälkeen se palautui keuhko- ja reumasairaalaksi. (Kurri & Tahvanainen, 2021). 1990-luvulla sairaalasta tuli vastaanottokeskus, jonka lähdettyä vuonna 2012 sairaala jäi tyhjilleen. Sairaalan omistaa Seniori-Saimaa yhtiö, jonka osaomistajat ovat Lappeenrannan kaupunki ja Holiday Club, joka omistaa läheisen kylpylähotellikompleksin.

Tällä hetkellä sairaala on autioitunut huonoon kuntoon. Keväällä 2023 sairaalan pihalla olleet kurkipatsaat varastettiin, mikä nosti uutta tuulta keskusteluun rikollisuudesta ja sairaalan vaarallisuudesta. Sairaala on suojeltu asemakaavalla, johon tällä hetkellä Seniori-Saimaa eli Lappeenrannan kaupunki on hakemassa muutosta todennäköisimmin purkuaikeissa.

Kouvolan keskuskirkko

Kouvolan keskuskirkko on otettu käyttöön 1978. Sen on suunnitellut Kaarina ja Jaakko Laapotti. Tyyliään keskuskirkko edustaa konstruktivistista rakennustapaa, jossa osa rakennusosista on jätetty näkyville. Keskuskirkko on osa kirkkojen rakentamisaaltoa, joka tapahtui muuttoliikkeen seurauksena. Keskuskirkko on osa myös Kouvolan hallintokeskusta, johon kuuluu lisäksi esimerkiksi kaupungintalo, joka edustaa myös aikansa kokeellista betonirakentamista. Vaikkakin hallintokeskus on RKY-alue, ei sitä ole suojeltu lainsäädännöllä, vaan osayleiskaavalla. (Kouvolan kaupunki, 2017; Museovirasto, 2009).

Tällä hetkellä Kouvolan keskuskirkko on suljettu yleisöltä, sillä kirkon katto on vaarallisen huonossa kunnossa. Kirkon omistaja Kouvolan seurakuntayhtymä paraikaa käy keskustelua kirkon kohtalosta. Nykyisessä kiinteistöstrategiassa esitetään, että kirkko säilytetään, jos seurakunta saa muita kohteitaan myytyä ja näin katettua remonttikustannukset. (Kouvolan seurakuntayhtymä, 2025).

Tutkimani tapaukset ovat suomalaisia julkisrakennuksia, joista on käyty keskustelua, varsinkin korjaamisen ja säästämisen taikka purkamisen välillä. Kriteerinä oli myös entisestä käytöstään poistunut tila, sillä tutkimuksen tarkoitus on juuri tarkastella sitä, miten merkitykset ja arvo muodostuvat materiaalille silloin kun rakennus ei ole enää normaalissa yhteiskunnallisessa elämässä. Aineistona toimii kohteista käyty julkinen keskustelu sanomalehtiartikkeleissa ilmestyneiden kolumnien, mielipide- ja pääkirjoitusten sekä blogipostausten kautta (ks. liitteet). Kaikki aineistot on julkaistu välillä 2019–2025.

Aineistoiksi valikoitui tekstejä, joissa esiintyy selkeämmin kirjoittajien tai haastateltavien oma ääni sekä heidän antamat merkitykset ja arvonannot. Aineistot ovat tekstiaineistoja, jotka yleisesti käsittelevät yhtä tapausta kerrallaan. Kolme tapausta sijoittuu eri kohtiin rakennuksen elinkaaren aikana käytävää keskustelua. Keskustelut kuitenkin paikoittuvat vahvasti suojelun ja purkamisen kahtiajaolle. Eli omien teoreettisten näkökulmien kautta uudelleen arvottamisen ja jätteen tuomitsemisen logiikalle. Enemmistön aineistosta voi jakaa selkeästi purkamista vastustaviin tai puolesta oleviin näkökulmiin. Osa teksteistä eivät kuitenkaan ole kantaaottavia, vaan keskittyvät kuvailuun, muisteluun tai laajempaan pohdintaan.

Tekstejä on yhteensä 14 kappaletta. Teksteistä 12 ovat sanomalehtien julkaisemia. Yksi Museoviraston blogi ja yksi yksityishenkilön blogi. Artikkeleita olen valinnut Helsingin

Sanomista, Yleltä, Etelä-Saimaasta, Kouvolan Sanomista, Länsiväylästä ja Iltasanomista. Näistä Helsingin Sanomat, Iltasanomat ja Yle edustavat valtakunnallista mediaa, kun taas muut ovat paikallislehtiä. Etelä-Saimaa on Etelä-Karjalan maakuntalehti, jossa Tiurun sairaala sijaitsee ja Länsiväylä Espoon kaupunkilehti. Sanomalehtien julkaisuista 8 ovat mielipidekirjoituksia tai kolumneja. Nämä ovat toimituksen ulkopuolisten kirjoittajien kirjoittamia, mutta sanomalehden hyväksyttämiä kirjoituksia. 4 tekstiä on toimittajien tekemiä uutisia tai reportaaseja.

Aineiston käsittelyn helpottamiseksi olen nimennyt aineistot: UA koskemaan Tapiolan uimahallia, KA Kouvolan keskuskirkkoa ja SA Tiurun sairaalaa. Samansuuntaisesti yksittäiset tekstit olen nimennyt julkaisijan perusteella joko itse keksimälläni tai vakiintuneella nimellä sekä numeroinut; Etelä-Saimaa = ES, Helsingin Sanomat = HS, Iltasanomat = IS, Kouvolan Sanomat = KS, Länsiväylä = LV ja blogit = B. Numeroinnin ainoa tarkoitus on erottaa tekstit toisistaan. Julkaisijatasolla Helsingin Sanomat ja Kouvolan Sanomat ovat suurimmat tekstilähteet, molemmista kolme tekstiä. Aineistotasolla UA ja KA molemmat neljä tekstiä ja SA kuusi tekstiä. En viittaa tutkielmassa kirjoittajiin nimellä, sillä tekstien tekijät eivät ole tutkimustavoitteiden kannalta olennaiset. Tarkoitus on tarkastella rakennuksia ja niille annettuja merkitystä, eikä esimerkiksi kirjoittajan asemoitumista tai argumentointia.

Paikallisen ja valtakunnallisen median välillä on nähtävillä jonkinlainen jako. Media-aineistosta valtakunnalliset mediat keskittyvät laajemmin käsittelemään rakennusten teknisiä ulottuvuuksia, kun taas paikallisessa mediassa käsitellään enemmän vaikutuksia yhteisölle. Paikallismediassa painottuvat mielipidekirjoitukset; kaikki Etelä-Saimaan tekstit ovat mielipidekirjoituksia samoin Kouvolan Sanomien. Paikallismediassa kannanotot saattavat olla kärkkäämpiä ja osa teksteistä on esimerkiksi kirjoitettu suorana vastauksena aikaisempaan tekstiin.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Käytän tutkimuksessani teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin menetelmän mukaisesti keskityn tematisoimaan, käsitteellistämään ja kuvailemaan tutkimistani tapauksista käytyjä keskusteluja narratiivisesti. Näiden avulla pääsen käsiksi aineistoissa ilmeneviin risteäviin merkityksiin. (vrt. Tuomi & Sarajärvi, 2024). Teoriaohjaava sisällönanalyysi mahdollistaa aineiston ja teorian vuorovaikutuksen. Teorian tehtävänä on tutkimuksessani

luoda ponnauduslauta aineiston analyysiin. Tavoitteena on empiirisen ilmiön ymmärtäminen valittujen teoreettisten näkökulmien valossa.

Tutkimuksessa on myös tapaustutkimuksen piirteitä, sillä aineisto muodostuu kolmen purkukohteen tarkastelusta. Tapaustutkimuksessa yhden tai useamman tapauksen kautta tarkastellaan jotain tiettyä ilmiötä. Tapaustutkimus ei yksinään ole metodi, vaan pikemminkin tutkimusote, joka pyrkii selittämään tiettyä yksittäistä tapausta sen laajemmassa kontekstissa. Vaikka tapaustutkimuksella on induktiivinen lähtökohta, tavoite ei ole suoranaisesti tuottaa yleistettävää tietoa, vaan rikastuttaa ilmiön ymmärrystä kontekstissaan. (Räsänen ym., 2005). Omassa tutkimuksessani käytän kolmea autioituneen purkukiistan tapausta kuvailemaan näille ilmiöille annettuja merkityksiä. Tavoitteena on peilata aineistoista nostettuja näkemyksiä omiin teoreettisiin näkökulmiini. Tutkimusmenetelmänä tapaustutkimus usein toimii ns. lähtölaukauksena kiinnostavan ilmiön syvempään analyysiin ja uuden teorian kehittämiseen.

Aineiston analyysin aloitin ryhmittelemällä teksteistä nostamani teemat omiksi ryhmikseen. Tarkastelen aineistoni tapauksia yhtenä aineistomassana kunkin teeman mukaisesti. Poimin teksteistä kohtia ja pätkiä, joissa esiintyy kiinnostava ajatus tai jotka ilmentävät omia teoreettisia näkökulmiäni. Tässä tutkielmassa tapaustutkimus teoriaohjaavana sisällönanalyysinä on keino jäsenellä julkisessa keskustelussa ilmenneestä sosiaalisesta ilmiöstä kulttuurisia merkityksiä hyödyntäen aiempia teoreettisia keskustelua ja soveltaen niitä purkukiistakeskusteluissa näkyviin affekteihin ja ontologioihin.

4.4 Tekoälyn käyttö tutkielmassa

Tutkielmassani olen hyödyntänyt Keenious-tekoälysovellusta tiedonhaussa sekä tutkimusartikkeleiden tiivistämiseen. Kaiken työhön päätyneen kirjallisuuden olen myös itse tarkistanut. Ideoimiseen ja ajatusten pallotteluun olen käyttänyt myös tietokanta Web of Sciencen tekoälyavustajaa Clarivatea esimerkiksi muodostamalla ajatuskarttoja.

5 Rakennusperintöä vai ongelmajätettä

Analyysini jakautuu kahdeksi teemaksi, jotka olen nimennyt autoituvien julkisten rakennusten affektiivisuudeksi ja purkamista koskevaksi arvokamppailuksi. Ensimmäinen teema tarkastelee sitä, millaisia affekteja tapauksina käyttämäni rakennukset nostattavat liittyen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni rakennusten affektiivisuudesta. Toinen teema käsittelee arvonantoja ja jäsenyyksiä, joita on muodostettu puhumaan purkamisen puolesta tai vastaan.

5.1 Autoituvien julkisten rakennusten affektiivisuus

Ensimmäinen teema, jonka teksteistä nostin, liittyi rakennusperinnön herättämiin affekteihin. Materia määrittää monilla tavoin yhteiskunnallista elämää. Affektit toimivat tässä vastavuoroisessa materia ja ihmisen suhteessa välittäjäaineena ollen niitä konkreettisia tunteita, joita materia herättää. Affektit käsitetään usein ruumiillisina ja vahvasti aistillisina kokemuksina. Olen esittänyt, että ympäristöllä on vaikutusta yhteisöön. Tässä luvussa tarkastelen, miten tutkittavissa tapauksissa ruumiilliset ja affektiiviset tunteet kiinnittyvät materiaalisiin tiloihin ja rakennuksiin sekä millaisia ruumiillisia merkityksiä ne saavat.

Useassa tekstissä on kirjoitettu muistoista liittyen rakennukseen. Kaikki analysoidut rakennukset ovat olleet aiemmin julkisessa käytössä, joten voi olettaa niillä olleen jonkinlaista merkitystä ympäröivälle yhteisölle. Esimerkiksi Nostalginen halli herätti muistot (LV1 UA 4.6.2025) -uutisartikkeli kostuu paikallisten anekdooteista Tapiolan uimahallista:

”Kävin siellä uimakoulua 70-luvun alussa. Muistan hyvin ne punaiset kelluntalevyt. On kyllä hyvät muistot Tapiolan uimahallista ja olen onnellinen, että se nyt vihdoinkin korjataan.”

”Legendaarinen ulkoallas, jossa varmasti jokainen lähiseudun lapsi on kahlannut vähintään kerran elämässään.” (LV1, uutinen UA, 2025)

Tässä kertojat muistelevat omien kokemusten kautta uimahallia ja sen yhteisöllisyyttä. Muistot liittyvät myös Tiurun sairaalan, josta entinen työntekijä kuvaa elävästi:

”Toisessa jalassa oli tanssikenkä ja toisessa työkenkä. Se oli kivaa aikaa, asuttiin kuin kolhoosissa ja aina oli kavereita.” (IS, reportaasi SA, 2022, entisen Tiurun sairaalan työntekijän haastattelu)

Kaikissa kirjoituksissa kirjoittajat muistelevat rakennuksia. Muistoista näkyy omakohtainen kokemus ja lämpö, jolla kohteita ajatellaan. Muistoista huokuu nostalgia. Triffin (2006) mukaan nostalgia kiinnittyy aikaan ja aika ei kykene kiinnittymään itseen, joten se kiinnittyy paikkaan. Luoden näin ajallisen ja paikallisen tilan ajan ulkopuolelle, sillä nostalgiaa on mahdotonta elää, sitä vain muistellaan. Ihmisen materiaalista tilallisuutta voidaan myös hahmottaa asuttamisen käsitteen kautta. Asuttaminen kuvailee sitä, miten inhimilliset toimijat elävät ympäristönsä kautta. (Ingold, 2000) Voidaan ymmärtää, että sillä ajallisella hetkellä, kun on tanssikenkä ollut toisessa jalassa ja työkenkä toisessa, tila on ollut asutettu. Molemmista nostamistani muistoissa tila esiintyy myös lämpöisenä. Tilaan on yhdistetty lämpimiä muistoja, joita muistellaan selkeällä haikkeudella.

Tilojen käytöstä poistuminen koetaan usein menetyksenä. Menetyksenä, jota surraan. Tilapäisyyden aiheuttama muutoksen pelko on nähtävillä teksteissä. Teksteissä käytävällä muistotyöllä voidaan myös lievittää ja käsitellä tunnettua menetyksen surua (Immonen, 2024). Nostalgista paikkaa ei ole koskaan oikeasti olemassa, mikä saattaa johtaa paikasta vieraantumiseen. (Trigg, 2006). Tällainen vieraantuminen on näkyvillä myös aineistona olevissa teksteissä:

”Olimme ällistyneitä hallin kunnosta. Kaikki oli vanhaa, paikat repsottivat ja suihkutiloissa haisi.” (LV1, uutinen UA, 2025)

Tässä esiintyvät affektit ovat selvästi kehollisia. Haiseminen on aistimellinen kokemus. Itse näen kertomuksen kielivän myös inhosta, joka on vahva tunne. Douglas (2000) yhdistää inhon epäpuhtauteen. Epäpuhtaus taas haastaa oletustamme muuttumattomasta puhtaasta. Se, että puhdas voi muuttua epäpuhtaaksi, haastaa oletustamme puhtauden muuttumattomasta olemuksesta. Jos puhtaasta eli pyhästä voi tulla epäpuhdasta tai likaista, oliko se alun perinkään puhdasta? Epäpuhtaus käsittyy näin muuttuvaksi tilaksi, liminaaliksi, melkein nestemäiseksi, kontrolloimattomaksi ja näin ollen vaaralliseksi. Esimerkiksi yksi aikaisemmin sairaalassa toiminut lääkäri kirjoittaa:

”Rakennusta ei voi pelastaa. Se on hengenvaarallinen. – Se on purettava heti ja paikalle mietittävä sopiva muistomerkki” (ES2, mielipidekirjoitus SA, 2024)

Kirjoittaja, ennen Tiurussa töissä ollut lääkäri, pitää Tiurun sairaalaa hengenvaarallisena. Vaarallisuus esiintyy myös suuremmin toisessa tekstissä. Tässä tekstissä vaarallisuuden takana näyttäisi olevan lisääntynyt rikollinen elementti. Sairaalan pihalle ollut kurkiveistos oli varastettu ja graffitteja ilmestynyt. Purkaminen tässä kontekstissa esitetään vastapainona vaarallisuuteen ja rikollisuuteen.

Samantapaista vaarallisuuteen viittaavaa kehystä IS (2022) käyttää kuvailemalla rakennusta sanoin ”häpeällinen kummituslinna”, ”sotatantere” ja ”taloluuranko”. Sanoja, jotka herättelevät kauhuelokuvamaista mielikuvaa. Samoin kuvailevina sanoina yhdistyvät hävitykseen ja tuonpuoleiseen. Teoriassani tulkitsin, että rappeutuminen ja raunioituminen saattavat toimia lähes sijaiskärsijöinä tuonpuoleiseen ja kuolemaan liittyville epävarmuuksille ja peloille. Mielenkiintoista on myös rakennuksen kiinnittäminen kehollisuuteen. Rakennuksella ei ole sanan kirjaimellisessa merkityksessä luurankoa, mutta ymmärrämme luurangon kuitenkin tarkoittavan jotain riisuttua. Liha ja substanssi ovat kadonneet paljaan luun päältä jättäen luut jäljelle. Luuranko ei mitään ilmeisemmin ole enää elossa. Ihmisruumiin maatumisessa luut ovat viimeinen asia, joka jää jäljelle. Samoin ”kummituslinna” viittaa kuolleeseen. Toisaalta kuolema käsittyy sanoissa eri tavoin; luut ovat puhtaasti materiaa, kun taas kummitukset käsitetään usein immateriaalisiksi varjoiksi. Rakennuksella voidaan siis nähdä sekä materiaalista ruumiillista ulottuvuutta että lähes hengellistä sielua. Rakentuen toimijuuden ja affektien ympärille. Yhtenä merkittävänä affektina esille tulee haikeus, kuten seuraavassa kirjoituksessa:

”Rakennusta katsellessa mieleen alkaa hiipiä alakulon tunteita: kaunis funkkismöhkäle kuihtuu ja rapistuu hiljalleen käyttämättömäksi. Luonto valtaa tilan takaisin porras ja seinä kerrallaan, kunnes päättäjillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin purkaa rakennus –” (B1, blogikirjoitus SA, 2020)

Edellisessä kirjoittaja ensinnäkin tuntee rakennuksen kanssa, mutta vie ajatusta myös hieman pidemmälle miettimällä, mitä vaihtoehtoja osakkeille jää. Tekstissä esiintyy myös mielenkiintoinen jako luonnon ja rakennetun ympäristön välillä. Perinteinen ihmisyyden jakolinja on kulkenut ihmisten ja luonnon välillä. Näistä ihminen on sivistynyt ja puhdas, kun

taas luonto on toiseutettu villi, arvaamaton ja epäpuhdas. (Douglas, 2000; Valkonen, 2022). Rakennettu ympäristö on sanoin sanottuna rakennettua, ihmisen tekemää, pudoten dikotomiassa sivistyneen ja puhtaan puolelle. ”Luonto valtaa tilan takaisin-” haastaa kuitenkin tätä ja esittäisinkin, että yksi liminaalitalan ilmentymistä autoituneessa ympäristössä on tämän dikotomian osittainen murtuminen. Rakennus hiljalleen köynnösten, sienten ja rikkaruohojen siivittämänä valuu sivistyksen ja puhtauden ihmisyydestä villiksi, maalliseksi ja osaksi luontoa. Samanlaista rappeutumista sanoitetaan myös ei luonnon vaan väkivaltaisemmin sanoin:

”Pahoin rappeutunut ja raiskattu, jättimäinen rakennus – katsoo surkeana Suur-Saimaalle --.” (ES2, mielipidekirjoitus SA, 2024)

Kirjoittaja kuvailee sairaalaa rappeutuneeksi ja raiskatuksi. Raiskaus on mitä ruumiillisin väkivallan kokemus, johon liittyy tunkeutuminen ja objektin toimijuuden ryövääminen. Rakennus on elollistettu kärsiväksi objektiksi, joka katsoo eli näkee. Tällaisena asetelma olisi ihmiskeskeisestä päinvastainen. Vuorovaikutus autoituneen kanssa saa usein voyeuristisia piirteitä, siten että ihmiset tarkastelevat tätä rakennusta. Rakennus on katseen kohteena. Voyeurismin kohteella, katsottavalla objektilla, ei yleensä nähdä olevan toimijuutta, vaan sen olemassaolo rajoittuu näkyväksi tulemiseen. Trigg (2006) näkee myös urbaanissa löytöretkeilyssä voyeuristisia piirteitä, joissa poikkeavuuden havainnointi ja sen sosiaalisen järjestyksen, joka pitää yhteiskuntaa puhtaana, rationaliteetti rakoilee paljastaen jotain piilotettua ja autenttista. Autenttisella hän viittaa, johonkin joka ei ole enää kiinni yleisessä kulutuksessa eli irrotettu aikaisemmasta asemastaan liminaaliseksi.

Maatumisen hidasta rappeutumista ja sen herättämiä tunteita tulkitseen sekä jäte- että kuolemateoreettisesta näkökulmasta. Esitin Bauman (1992) näkevän kuoleman olevan antagonistisessa asemassa modernille elämälle varsinkin hitaan rappeutumisen kautta. Rappeutuminen herättää edellä mainittuja inhon ja pelon tunteita. Tiurun tapauksessa kyse on juuri rakennuksen huonokuntoisuuden aiheuttamasta epämukavuudesta. Hidas rappeutuminen herättää tunteita. Turner (1995) esittää, että liminaalin herättämien vaikeiden tunteiden käsittelyyn yhteisöt käyttävät rituaaleja. Rituaali ei tässä yhteydessä viittaa selvästi rajattuun tapahtumaan, vaan laajemmin niihin tapoihin, joilla käsittelemme liminaalin tuottamaa epävarmuutta. Yksi näistä tavoista on purkaminen. Tai kuten Tiurun lähistöllä asuva ilmaisee:

”Kun tämä on ajettu näin alas, on tullut tunne, että se pitäisi saada pois silmistä.”
(Yle2, haastattelu SA, 2023)

Kirjoittaja tässä vahvistaa tarvetta kadottaa rappeutunutta. Rakennuksen tulisi lähteä pois silmistä eli kadota, koska se on päässyt rappeutumaan. Kirjoittaja kuvailee tätä myös tunteeksi eli kenties jopa tiedostamattomaksi reaktioksi. Kirjoittajan esittämä ajatus on myös linjassa jätehallinnalliseen kehykseen, jossa jätteestä tulee tehdä näkymätöntä ja siirtää se pois silmistä. Niin kuin olen esittänyt, on modernin jätteenhallinnan tavoitteena muuttaa jätteestä etäistä ja arvotonta. (Valkonen, 2019). Aiemmassa analyysissäni jäte yhdistyi likaan ja vaarallisuuteen. Tässä kirjoittaja ei kuitenkaan tee suoraa yhteyttä vaaraan. Rakennus ei ole hävitettävä, koska se on vaarallinen, vaan rakennus on hävitettävä, koska se ”ajettu alas” eli se on rappeutunut.

Edellä olevassa analyysissä olen esittänyt, millaista affektiivista ulottuvuutta materiaalisella ympäristöllä ja erityisesti autioituneilla julkisilla rakennuksilla voi olla. Olen käsitellyt affektiivisuutta muistojen ja tunnereaktioiden avulla. Lisäksi olen esittänyt, miten rappeutuvaa ympäristöä aistitaan; haistetaan ja nähdään. Autioituneelle rakennukselle jäsenyytä näissä teksteissä myös jonkinlaista omaa affektiivisuutta: rakennuksilla näkyy olevan vaikutusta meihin. Samalla tavoin kuin voimme nähdä yksilön olevan uppoutunut ympäristöönsä, on rakennus, tässä tapauksessa autioitunut sellainen, uppoutunut ympäristöönsä. Näin affektiivisuus muodostaa vastavuoroista vaikutusta, joka ilmenee paikallistuneena ja muuntuvana.

Seuraavaksi käsittelen aineiston pohjalta erilaisia jäsentelyä siitä, miksi tai miksi ei jokin on suojelemisen tai purkamisen arvoista. Tavoitteena on vastata toiseen tutkimuskysymykseeni siitä, millaisia kulttuurisia merkityksiä rakennukset näissä tutkimissani tapauksissa saavat. Purkuväittelyssä mielipiteitä jäsenellään erilaisten arvonantojen avulla. Samalla arvot eivät ole irtoneaisia affektiivisuudesta, vaan ovat kietoutuneet yhteen.

5.2 Purkamista koskeva arvokamppailu

Toiseksi teemaksi nostin purkamiseen liittyvät arvokamppailut. Valitsema aineisto paikantuu ajallisesti juuri purkamisen ja säästämisen välillä käytyyn keskusteluun, jossa rakennuksella nähtävä arvo tai toisaalta arvottomuus nousee merkittäväksi teemaksi. Tapauksissa käydyissä

keskusteluista nostin myös sen, miten teksteissä viitataan erilaisiin arvoihin mielipiteiden jäsentelyissä. Olen esittänyt, että liminaaltila mahdollistaa rakennuksen kulttuurisesta merkityksestä käytävää keskustelua tilassa, jossa arvot ja merkitykset ovat kyseenalaistettu. Kahdeksi alateemaksi olen tuonut modernistisen purkuvimman ja kulttuuriperinnön monumentit.

5.2.1 Modernistinen purkuvimma

Yksittäisiin kohteisiin keskittyvän keskustelun lisäksi aineistossa oli näkökulmia, jotka keskittyivät purkamiseen laajempaan ilmiönä. Tätä kutsutaan joskus yleisessä keskustelussa purkuvimmaksi. Purkuvimma harvemmin nähdään positiivisena ilmiönä, vaan jonain mitä tulisi vastustaa, kuten seuraavissa kirjoituksissa:

”On se hyvä juttu, että joku taho pistää Kouvolan purkuvimmalle kamppoihin! Ettei kirkkoa pureta, kun Kouvolassa kaikki vaan puretaan.” (KS1, mielipidekirjoitus KA, 2025)

”—jälkeenpäin ihmiset ovat hämmästelleet, miten 1960-luvun purkuaalto oli mahdollinen. Ei tällaista voisi tapahtua enää! Paitsi että voi.” (HS2, kolumni UA, 2019)

Näissä tapauksissa purkaminen nähdään osana suurempaa yhteiskunnallista kehitystä. Niin sanottua purkuaaltoa tai purkuvimmaa. Purkaminen näyttäytyy näissä tekstipätkissä jonain, mikä on itsessään vastustamisen arvoista. Esimerkiksi HS2 kuvailee rakennuksia ”purkuaallon uhreiksi”, tuoden keskusteluun väkivallan sanastoa. Purkamisesta tulee näin itsessään tuhoisaa, jotain, mitä vastaan tulisi pistää kamppoihin.

Ajatus purkuvimmasta, vaikkakin ensisilmäyksellä päinvastainen ajatukselle tuhon ja katoamisen epämukavuudesta, on kuitenkin linjassa ajatuksen kanssa, että rapistuneen poistaminen on tarpeellista. Purkaminen palvelee kuitenkin tuhon asemaa sosiaalisen järjestyksen ylläpitäjänä. Seuraten melkein ikonoklasmin logiikkaa, jossa arvoton likainen tulee hävittää säästääkseen sen arvon, joka nähdään arvokkaalla olevan. Kaikki purettava tai purkuuhan alla oleva ei kuitenkaan ole suoranaisesti rapistunutta. Huuhka & Lahdensivu (2016)

tilastollisessa tutkimuksessaan suomalaisten purkamisesta esittävät, että varsinkin kasvukeskuksissa puretaan merkittäviä määriä rakennuksia, joita ei huonon kuntonsa vuoksi ole tarpeellista purkaa.

Samalla purkuvimman voidaan nähdä olevan osa kapitalista kaupunkikehitystä, joka painottaa uudisrakentamista. Tätä kutsutaan joskus tutkimuskirjallisuudessa luovaksi tuhoksi tai kapitalistiseksi tuhoksi. Luova tuho on taloustieteen käsite, jonka voidaan katsoa olevan erottamaton osa kapitalistista luomisprosessia. Käsitteellä viitataan vanhan hävittämiseen tehdäkseen tilaa uudelle. Luova tuho sisältää myös käsityksen siitä, että vanhan tulee tuhoutua voidakseen luoda uutta. (Avrami, 2020). Luova tuho on yhdistettävissä myös Valkosen ym. (2017) ajatukseen poisheittämisestä eli rakennusten kontekstissa purkamisesta, rakentavana osana nykyistä kulutusyhteiskuntaa. Jätettä tulee syntyä, että on tilaa hankkia uutta tilalle. Kulutusyhteiskunta ihannoi uutta, mikä tekee vanhasta hävittämisen arvoista. (Valkonen ym., 2017). Vastakaikuna uuden hankinnalle voidaan kuitenkin nähdä vanhan arvottaminen jonain, jolla on merkitystä vanhassa, ehkä jo rappeutuneessa tilassaan.

5.2.2 Kulttuuriperinnön monumentit

Seuraavaksi esittelenkin näkökulmat aineistosta, jotka keskittyvät painottamaan sitä, miten tapauskohteilla on arvoa, usein kulttuuriperinnön muodossa. Näissä näkökulmissa esiintyy ajatus siitä, miten rakennuksille tulisi vielä muuntuvassa tilassaan antaa arvoa luoden niistä jotain, mikä pystyy kiinnittymään normaaliin yhteiskuntaan. (Thompson, 2017). Rakennusten kulttuuriperinnöllä pyritään edistämään niiden säilyttämistä:

“Kouvolan Keskuskirkon säilyttäminen on tärkeää kulttuuriperintömme vaalimiseksi. Elävä ja monipuolinen kulttuuriympäristö houkuttelee asukkaita, yrityksiä ja matkailijoita.” (KS2, mielipidekirjoitus KA, 2025)

”Etelä-Karjala on rakennusperinnön kannalta täysin poikkeuksellista aluetta Suomessa. Siellä on enemmän sotia edeltävänä vuosikymmenenä rakennettuja funktionalismin edustajia kuin missään muualla maassa.” (ES1, mielipidekirjoitus SA, 2025)

”Aluetta voidaan kuvata ikoniseksi, mistä syystä sen suojelukysymyksiin on panostettu—” (B2, Museoviraston blogi UA, 2025)

Kirjoittajat näkevät rakennus- tai kulttuuriperinnön olevan näissä tapauksissa jotain säästämisen arvoista. Kaikkiin tapauksiin olleisiin kohteisiin liittyy keskustelua niiden asemasta kulttuuriperintönä. Kaikki kohteet ovat tällä hetkellä ainakin kaavatasolla suojeltuja, joten kulttuuriperinnöstä käytävä keskustelu on aiheellista. Yleisellä tasolla on yhteisymmärrystä siitä, että kulttuuriperintö on suojelemisen arvoista näin ollen kohteen asema kulttuuriperintönä tulee joko painotetuksi tai ohitetuksi riippuen kirjoittajan intresseistä. Syyt tämän perinnön vaalimiseen eroavat myös teksteissä. Ensimmäinen kirjoittaja näkee säilyttämällä enemmän funktionalistisen tavoitteen houkuttelevammasta keskustasta, joka tarjoaisi edellytykset kasvuille. Toiset kirjoittajat taas näkevät perinnössä historiaa ja ikonisuutta.

Arkkitehtuurinen ikonisuus on arkkitehtuurissa ja kaupungintutkimuksessa käsitelty aihe. Sklair (2020) käsittää ikonisuuden pitävän sisällään rakennuksen materiaalin lisäksi jonkinlaisia ideoita näin ollen rakennuksesta muodostuu symbolinen monumentti. Monumentti taas kertoo, mitä yhteisö on nostanut arvokkaaksi. Kulttuuriperinnöksi muodostumisen takana on myös valtarakenteita. Kulttuuriperinnön muodostuminen on yhtä lailla poliittinen kuin sosiaalinen prosessi. Perinnöllä määritellään sen lisäksi mikä on säästämisen ja suojelemisen arvoista myös sitä mitä historiaa muistetaan ja korostetaan. Yhteinen perintö ylläpitää myös yhteisöllisyyttä. (Huuhka, 2023; Rassool, 2022; Sklair, 2020). Perinnön korostaminen saattaa näin toimia samanaikaisesti arvokkuuden affirmaationa sekä yrityksenä sitoa materiaalia vielä jollain merkittävällä tavalla niin sanottuun normaaliin yhteiskunnalliseen elämään. Aikaisemmin olen argumentoinut, että rakennukset ovat liminaalissa tilassaan erotettu yhteisöstä ja yhteiskunnallisesta elämästä. Tällöin rakennuksen uudelleen sitomisesta yhteisöön arvokkaana tulee säästämisen kannalta tarpeellista.

Seuraavissa kappaleissa käsittelen Kouvolan keskuskirkon, Tapiolan uimahallin ja Tiurun sairaalan monumentillisuutta. Toisin sanoen niitä ideoita ja ajatuksia, joita peilataan näiden rakennuksien seinistä:

”Sen suunnittelu ja rakentaminen 1970-luvulla edustavat aikansa ihanteita, joissa koroistuivat vaatimattomuus, monikäyttöisyys ja yhteisöllisyys” (KS2, mielipidekirjoitus KA, 2025)

”Se on todella hieno esimerkki 1970-luvun ajattelusta, jossa demokratia on ollut merkittävässä roolissa. Se ei pyri olemaan elitistinen monumentti, vaan pikemminkin anonyymi.” (YLE1, haastattelu KA, 2025)

Näissä kirjoittajat näkevät Kouvolan keskuskirkon heijastavan jotakin ideaa. Molemmat kirjoittajat yhdistävät kirkon 1970-lukuun, vaatimattomuuteen, demokraattisuuteen ja saavutettavaan yhteisöllisyyteen. Etenkin toinen kirjoitus, jossa tehdään eronteko yhtäältä elitististen monumenttien ja anonyymien kirkon välillä. Samanaikaisesti kirkon nähdään kuitenkin heijastavan 1970-luvun demokratiaa eli olevan toimivan monumenttina. 1970-luvun suunnitteluun liittyy laajemminkin ajatus osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. 1970-luku oli myös hyvinvointivaltion rakentamisen aikaa, johon liitettiin vahvasti julkisrakentaminen arkkitehtuuripiireissä, jonka nähtiin rakentavan yhtenäiskulttuuria. (Fallan ym., 2023). Tämä ajatus yhdistyy myös Klinenbergin (2019) ajatukseen ihmisiä palvelevasta julkisrakennuksesta, jossa rakennus on osana yhteisöä.

Olen aikaisemmin esittänyt, että autioituminen ja liminaaliin siirtyminen erottaa rakennuksen yhteisöstään arvottomaan tilaan. Edellisissä teksteissä kirjoittajat kuitenkin sitovat rakennukset, jos ei suoraan yhteisöön, niin ainakin yhteisön ideaan. Thompsonin (2017) jaottelua käyttämällä rakennukselle annetaan kestävää arvoa riippumatta sen tilasta käytöstä poistuneena. Tai kuten Lappeenrannan museoiden työntekijä kuvaa Tiurusta:

”Arvot eivät ole minnekään hävinneet, vaikka kunto on näin surkea –” (IS1, haastattelu SA, 2022)

Tässä hän luo arvoa rakennukselle huolimatta sen nykyisestä tilasta. Vaikka kunto olisikin surkea, ei kirjoittaja jäsennä rakennusta arvottomaksi jätteeksi, vaan haastaa tätä ajatusta. Kulttuuriset arvot ovat tässä erotettuna materiasta. Materia rappeutuu ja kuolee, mutta arvot jäävät elämään:

”Tapiolan uimahallin tapauksessa kysymys on suojelusta, mutta siinä suojellaan lähinnä rakennuksen aineettomia eli immateriaalisia arvoja.” (HS3, uutinen UA, 2025)

Kirjoittaja tekee tässä eronteen materia ja arvojen välillä samoin kuin edellisessä tekstissä. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että tässä kohde on jo määritetty suojelluksi, määritetty arvokkaaksi. Uutisen kirjoitus hetkellä Tapiolan uimahalli oli jo peruskorjauksen alla eli sitä oltiin säästämässä. Kuitenkin lähes kaikki materia oli purettua ja suojelun kohteena oli enemmänkin niin sanottu arkkitehtuurinen idea. Talon materia oli mitä ilmeisemmin muuttunut jätteeksi, purkujätteeksi nimittäin, mutta aineettomalla on vielä arvoa. Säästämällä arvon erillään materiasta voidaan nähdä, että rakennuksesta ei muodostu oikeastaan missään tilassa oikeasti liminaalia. Liminaaliuteen kuuluu communitaksesta erottaminen ja arvon muutos erityisesti arvon poistuminen. (Turner, 1995). Tämä ei kuitenkaan kulttuuriperintöä korostavissa teksteissä toteudu. Samoin kuin rauniota en tässä työssä käsitä liminaaliksi, koska sille on määritelty yhteisöllistä arvoa materiaalisen rappionsa tilassa, niin kulttuuriperintöä korostavissa kirjoituksissa maalataan rakennuksille rauniomaista arvoa. Samalla rakennuksen materia kuitenkin jätteellistyy niin kuin on nähtävillä Tapiolan uimahallin tapauksessa. Rakennuksen ajatus, arkkitehtuurinen idea tai symbolinen monumenttisuus ei kuitenkaan muunnu jätteeksi.

Samankaltainen rakennuksen materia ja koskettamattomissa olevan merkityksen eronteko on nähtävillä myös seuraavassa tekstissä:

”Kun puhutaan Kouvolan keskuskirkosta, ei puhuta pelkästään rakennuksesta, vaan sen suuresta merkityksestä seurakunnalle ja ympäröivälle keskustalle. – Kirkko keskellä Kouvolan keskustaa sisältää ajatuksen siitä, että seurakunta ja sen sanoma ovat kiinteä osa meidän kaikkien arkea” (KS3, mielipidekirjoitus KA, 2025)

Tässä kirjoittaja näkee rakennuksella olevan yksittäisen rakennuksen ulkopuolista laajempaa merkitystä. Merkityksenä kirjoittaja näkee kirkollisten arvojen näkyvyyden kouvolaisten arjessa. Samankaltaisesti kuin aikaisemmat tekstit, kirjoittaja yhdistää kirkon rakennuksena laajempaan ajatukseen arvoista. Kirkot ovat monella tapaa mielenkiintoisia tutkimuskohteita materia kannalta, koska ne toimivat monumentteina. Vielä käytöstä poistuneenakin kirkko toimii monumenttina sisältäen ajatuksen kirkon ja uskon merkityksestä. Käytöstä poistuneessa tilassaankin rakennus kykenee pitämään sisällään monumenttisen merkityksensä.

Toisenlaisena monumenttisen merkityksenä teksteissä yllättävänäkin nostona on militaristiset painotukset. Tiurun sairaala on toiminut myös sotasairaalana toisessa maailmansodassa. Tämä sotahistoriallinen merkittävyys korostuu myös useassa eri tekstissä. Lähes jokainen Tiurua käsittelevä teksti sisältää maininnan Tiurun sairaalan toiminnasta merkittävänä sotasairaalana. Esimerkiksi sotilaallista merkitystä painotetaan:

”Tiurun sairaalalla oli sodassa iso merkitys. Se sijaitsi sopivan lähellä rintamaa ja oli tuliterä” (HS1, haastattelu SA, 2023)

Tässä sairaalan kulttuurihistoriallista merkittävyyttä korostetaan liittämällä se sotahistoriaan. Myös Kouvolan keskuskirkon säästämistä on perusteltu maanpuolustukseen viittaavalla retoriikalla:

”- yhteistyöhön ((seurakunnan ja Kouvolan kaupungin)) on osallistunut vahvasti myös Puolustusvoimat. Keskuskirkko on mahdollistanut tätä yhteistyötä ja toivon, että se voisi tehdä sen jatkossakin.” (KS3, mielipidekirjoitus KA, 2025)

Tässä kirjoittaja luo arvoa kohteelle liittämällä sen Puolustusvoimiin eli militaristiseen toimijaan. Kouvola on suuri varuskunta-kaupunki. Militaristinen arvo muodostuu osana militaristisen vallan kehitystä. Militarismilla ja arjen militarisaatiolla viitataan siihen, miten sotilaallinen puhe, tavat tai normit valuvat armeijan ulkopuolelle. Lisäksi militarismilla käsitteellistetään armeijan asemaa. Militaristisen vallan yksi ominaisuuksista on, että militaristinen toiminta nähdään välttämättömänä, eikä sitä tulisi näin kyseenalaistaa. Suomessa turvallisuuskeskeinen ja militaristinen puhe on osa tätä. Kun militaristisesta toimijasta on muodostettu välttämättömyys, on sen arvo myös pysyvää. (Hast ym., 2024). Linkittämällä Puolustusvoimien välttämättömyyden keskuskirkkoon kirjoittaja perustelee näkemystään kirkon säästämistä antamalla osan Puolustusvoimien arvosta keskuskirkolle. Rakennuksista rakennetaan näin monumentteja, jotka eivät koostu pelkästään materiastaan, vaan joiden sisälle on syöpyntä suurempia merkityksiä yhteisölleen.

6 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen sisällönanalyysin keinoin tarkastellut purkukeskustelun alla olevaa autioitunutta rakennettua ympäristöä. Aineistona käytin kolmesta suomalaisesta rakennuksesta käytyä julkista keskustelua. Näistä rakennuksista on käyty viime vuosina keskustelua säästämisen, purkamisen, suojelun ja merkitysten välillä. Aineiston analyysissä käytin affektiteorioita erityisesti Ingoldin (2011, 2020, 2000) ajatuksia asuttamisesta ja materian affektiivisesta vaikutuksesta yksilöön. Kulttuurisia merkityksiä jäsentämään käytin liminaalisuuden sekä jätteen käsitteitä. Näillä käsitteillä kuvasin, joskus ristiriitaistakin, asemaa joka autioituvilla rakennuksilla yhteiskunnassa on. Lähdin vastamaan tutkimuskysymyksiini, jotka koskettivat rakennusten ympärille rakentuvaa affektiivisuutta ja rakennuksille annettuja merkityksiä. Lisäksi olin kiinnostunut laajimmin purkutalojen ympärille rakentuvista sosiaalisista ilmiöistä. Koostin aineistosta kaksi teemaa, jotka mahdollistavat monipuolisen tarkastelun. Nämä teemat olivat: autioituvien julkisten rakennusten affektiivisuus ja purkamista koskeva arvokamppailu.

Ensimmäinen analysoimani teema tarkasteli tutkimieni tapausten herättämiä affekteja. Liitin affektiivisuuden muistoihin ja aistimellisuuteen. Materiaalista ympäristöä, tässä tutkielmassa autioitunutta sellaista, aistitaan ja tunnetaan muodostaen affekteja. Omassa analyysissä nousi esille käytöstä poistuneiden rakennusten herättämä epä mukavuus. Paikoittain rakennuksia kuvattiin hyvinkin eloisasti, tai päinvastaisesti hyvinkin kuolemaan liitettävien sanoin. Analyysissä rakentui kuvaa siitä, miten materian mukana eletään hyvinkin uppoutuneina ympäristöön.

Toisen teemani analyysissä tarkastelin niitä arvonantoja ja kulttuurisia merkityksiä, joita tutkimilleni rakennustapauksille on annettu. Aloitin analyysin käsittelemällä rakennuksen purkamista yksittäistä rakennusta suurempana, jonka jälkeen siirryin tarkastelemaan kulttuurisia arvoja, joita rakennukset herättävät. Liminaalisena käytöstä ja osittain yhteisöstään poistuneena materiaa voidaan uudelleenarvottaa eri tavoin, kun vielä käytössä olevaa. Lisäksi esitin, miten merkitystä tai arvoa luodaan myös irtonaisena rakennuksen materiasta. Miten niin sanotusti oikeita kunnan raunioita ei kuitenkaan määritellä yleensä jätteeksi, vaan ne ovat saaneet arvoa rappeutuneessa tuonpuoleisessa tilassaan. Vaikka samanlaisia merkityksen antoja olikin nähtävillä teksteissä, tämä ei kuitenkaan näytä olevan todennäköinen kohtalo millekään käsittelemälle tapaukselle. Modernista rakennuksista

harvoin pääsee muodostumaan ns. oikeita raunioita (Ulfstjerne & Frederiksen, 2021). Todennäköisimmin tutkimieni rakennusten kohtalona on tulla joko puretuiksi tai säästetyiksi. Säästäminen on kuitenkin hetkellinen tila, sillä purkamista koskeva keskustelu on uusiutuvaa. Materiaalinen rakennus edellyttää jatkuvaa huolenpitoa. Niinpä vaikka yhdessä hetkessä rakennus nähtäisiinkin huolenpidon arvoisena, voi se seuraavassa tulla hylätyksi ja muuttua jätteeksi, jolle ei ole paikkaa modernissa yhteiskunnassa. Rakennuksille annetut arvot voivat kertoa myös laajemmin yhteiskunnallisista arvoista. Se, mikä jää säilytettäväksi on arvokasta, kun taas arvottoman kohtalo on tulla hävitetyksi ja kadota. Jätteen määräpäänä on mitä yleisimmin tulla jätetyksi.

Kuitenkin viime aikoina jätteen tilaa arvottomana on yritetty haastaa. Esimerkiksi kiertotalousajattelun noustessa pinnalle voi jätteen logiikka tulla kyseenalaistetuksi (Loikkanen ym., 2022; Valkonen, 2022). Jätettä on myös maailmassa niin paljon, ettei sen jatkuva hävittäminen ole aina mahdollista. Jätteen pois silmistä heittäminen on ajatukseltaan myös rikkaiden valtioiden etuoikeus. Köyhempien valtioiden, joihin jäte joko päätyy tai joilla ei ole samankaltaista jäteinfraa, asukkaat ovat vuosia olleet jo aivan erilaisessa vuorovaikutuksessa jätteen kanssa. Kiinnostava tutkimuskohde tulevaisuudessa olisikin tarkastella, miten jätesuhde saattaa muuttua ympäristösosiologisten ajatusten valuessaa laajempaan yhteiskuntaan tai tarkastella purkukeskustelua maassa, jossa jäte on erilaisessa asemassa.

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut kolmea julkisrakennuksesta käytyä keskustelua. Julkisrakennusten näennäisen merkittävyyden takia. Kuitenkaan suurin osa purattavina olevista rakennuksista eivät herätä samankaltaista julkista keskustelua, mikä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö niillä ole merkittävyyttä ja arvoa yhteisöilleen. Vaikkakin purkamisen vaikutuksia on jonkin verran tutkittu sosiaalitieteissä asukkaiden kokemusten kautta erityisesti kaupunkikehityksen epätasa-arvoisuuden lähtökohdista, niin jatkotutkimusta silti tarvitaan. Suurin osa purkukohteista eivät ole lainkaan asuttuja, vaan teollisuus- ja liiketiloja. Näiden kohteiden merkittävyydestä on selkeästi vähemmän tutkimusta. Tämä herättääkin kysymyksiä arkipäiväisen, lähes näkymättömän ja kenties rumankin merkittävyydestä.

Tutkielmani osoittaa, että materian, rakennusten ja purkamisen taustalle kätkeytyy monia sosiaalitieteellisesti kiinnostavia ilmiöitä. Myös akatemian ulkopuolelta löytyy mielenkiintoa esimerkiksi juuri urbaanin löytöretkeilyn saralta. Liitän myös raunioitunutta ympäristöä kuvailevat internetyhteisöt, kuten esimerkiksi sovietwork, joka on internetestetiikka, joka

leikittelee entisten neuvostomaiden visuaalisella ilmeellä linkittäen neuvostokommunismien suurten lupauksen toteutumattomuus hiljaiseen rappeutumiseen, mutta myös nostalgiaan. Taikka ”backrooms” -estetiikka, jota ilmentävät tyhjät liminaalitilat, joissa yleensä, outo laakso -tapaisesti, on jotain hieman vinossa. Ilmiöinä väittäisin, että ne kuvastavat ihmisten ja yhteisöiden vuorovaikutusta rappeutuneen tai liminaalin kanssa, joka haastaa ajatusta rappeutuneen pakollisesta hävittämisestä. Yksi teksteissä näkynyt keskustelu, jota en nostanut analyysiini oli rumuuden ja kauneuden vuoropuhelu. Osa kirjoittajista piti rakennuksia kauniina huolimatta niiden tilasta tai juuri rappioituneen tilan takia. Näennäisesti pitkittäin romanttisen raunion kuvastoa modernimpiin kohteisiin. Niin kuin Apel (2015) teoretisoi on tämänhetkinen moderniraunio postteolliset ympäristöt, kuten hylätyt tehtaat. Teollisuuden siirtyessä kuitenkin muualle, onkin mielenkiintoista miettiä, mistä muodostumaan postmoderneja raunioita.

Tunnistan, että tämä tutkielma on paikoittain saanut rappeutuvan puolesta puhuvan ja purkamista vastustavan sävyn. Tämän työn tavoitteena ei ole kuitenkaan ole kumpikaan. Vaikkakin purkaminen työssä käsitteellistyykin usein tuhona, ei ole tavoitteena ole ollut maalata purkamisesta moraalisesti väärää vaihtoehtoa. Tavoitteena on ollut pikemminkin hetkellinen pysähtyminen materiaalin ääreen. Sanoittaa ja käsitteellistää rakennettua ympäristöä ja sen herättämiä tunteita. Kenties halu tunnustaa hetkeksi se, että sillä lipuvalla ja ohimenevällä on ollut vaikutusta omaan itseeni ja että se kadonnut saattaa olla vielä mielessäni arvokkaana, vaikka materiaali itsessään olisi kauan sitten menetettyä puskutraktorin alle. Kenties jopa kutsumus hengähtää hetkeksi ja ihmetellä ympäröivää.

Lähteet

- Ahmed, S. (2014). *The cultural politics of emotion* (2nd ed.). Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.1515/9780748691142>
- Anderson, S., Tonner, A., & Hamilton, K. (2017). Death of buildings in consumer culture: natural death, architectural murder and cultural rape. *Consumption Markets and Culture*, 20(5), 387–402. <https://doi.org/10.1080/10253866.2017.1367676>
- Apel, D. (2015). *Beautiful terrible ruins: Detroit and the anxiety of decline*. Rutgers University Press.
- Audin, J. (2022). BETWEEN CHAI AND QIAN: How Unfinishedness and Ruination Have Reshaped Urbanity in China’s ‘Coal Capital’ after the Construction Boom. *International Journal of Urban and Regional Research*, 46(6), 998–1015. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.13140>
- Audin, J. (2024). Of Other Dreamlands: Vernacular Adaptation, Urban Exploration, and Alternative Spectacles in China’s Abandoned Themed Spaces. *Antipode*, 56(4), 1109–1131. <https://doi.org/10.1111/anti.13004>
- Avrami, E. (2020). Creative Destruction and the Social (Re) Construction of Heritage. *International Journal of Cultural Property*, 27(2), 215–237. <https://doi.org/10.1017/S0940739120000120>
- Bauman, Z. (1992). *Mortality, immortality and other life strategies*. Polity Press.
- Berger, L., & Savolainen, P. (2023). Betonia, metsää, mielikuvia: Lähiöiden perintöytymisen monet kasvot. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 60(3), 6–25. <https://doi.org/10.33357/ys.125840>
- Cairns, S., & Jacobs, J. (2014). *Buildings must die : a perverse view of architecture* (J. M. Jacobs, Toim.). MIT Press.
- de Silva, S., & Srinivasan, K. (2019). Revisiting social natures: People-elephant conflict and coexistence in Sri Lanka. *Geoforum*, 102, 182–190. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.04.004>
- Dean, L. (2017). *The Social Roles of Buildings: An Account of Materiality and Meaning in Urban Outcomes*.

- Derrida, Jacques. (1994). *Specters of Marx : the state of the debt, the work of mourning, and the new international* (Peggy. Kamuf, Stephen. Cullenberg, & Bernd. Magnus, Toim.). Routledge.
- Douglas, M. (2000). *Puhtaus ja vaara : ritualistisen rajanvedon analyysi* (V. Blom, K. Hazard, & kustantaja. Vastapaino).
- Elliott, D. A., & Culhane, D. (2017). *A different kind of ethnography : imaginative practices and creative methodologies* (D. A. Elliott & D. Culhane, Toim.). University of Toronto Press.
- Fallan, K., Zetterlund, C., & Munch, A. V. (2023). Introduction: Nordic Design Cultures in Transformation, 1960-1980. Teoksessa C. Zetterlund, K. Fallan, & A. V. Munch (Toim.), *Nordic Design Cultures in Transformation, 1960-1980* (1. p., ss. 1–8). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003309321-1>
- Frydryczak, B. (2023). Ruins: Between Past and Present, Between Culture and Nature. *Eidos. A Journal for Philosophy of Culture*, 7(2), 9–16. <https://doi.org/10.14394/eidos.jpc.2023.0011>
- Gulghane, A., Sharma, R. L., & Borkar, P. (2025). Analysing and quantitative examination for development of predictive frameworks in residential construction waste by using machine learning models. *Asian Journal of Civil Engineering. Building and Housing*, 26(10), 4269–4285. <https://doi.org/10.1007/s42107-025-01424-6>
- Harris, D. M., & Mullenite, J. (2024). Ruins and Ruination in Political Ecology: An Introduction to the Special Issue. *Capitalism, Nature, Socialism*, 35(1), 4–11. <https://doi.org/10.1080/10455752.2024.2309628>
- Hast, S., Kotilainen, N., Salminen, A., & Varisvaara, K. (2024). *Sodan pauloissa : militarismi suomalaisessa yhteiskunnassa* (S. Hast, N. Kotilainen, A. Salminen, K. Varisvaara, & kustantaja. Gaudeamus oy, Toim.). Gaudeamus.
- Hetherington, K. (2004). Secondhandedness: Consumption, disposal, and absent presence. *Environment and Planning D: Society and Space*, 22(1), 157–173. <https://doi.org/10.1068/d315t>
- Huuhka, S. (2023). Understanding demolition. *Buildings & Cities*, 4(1), 927–937. <https://doi.org/10.5334/bc.398>
- Huuhka, S., & Lahdensivu, J. (2016). Statistical and geographical study on demolished buildings. *Building Research and Information*, 44(1), 73–96. <https://doi.org/10.1080/09613218.2014.980101>

- Immonen, V. (2024). Urban Heritage, and the Theory of Fragmentation: The Development of Archaeology in the City of Turku, Finland. *Heritage & Society*, 17(3), 346–366. <https://doi.org/10.1080/2159032X.2024.2330338>
- Immonen, V., Hakkarainen, N., & Sivula, A. (2025). Anticipatory grief and ecclesiastical heritage: The demolition of modernist churches in Finland. *Cidades*, 97–112. <https://doi.org/10.15847/cct.37487>
- Ingold, T. (2011). *Being Alive: Essays on Movement, Knowledge and Description*.
- Ingold, T. (2020). In the gathering shadows of material things. Teoksessa Marlen Elders, Martin Saxer, & Philipp Schorch (Toim.), *Exploring Materiality and Connectivity in Anthropology and Beyond* (s. 17). UCL Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv13xpsp9.7>
- Ingold, Tim. (2000). *The perception of the environment : essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge.
- Klinenberg, E. (2019). *Palaces for the people: How social infrastructure can help fight inequality, polarization, and the decline of civic life*. Broadway Books.
- Kouvolan seurakuntayhtymä. (2025). *Kouvolan seurakuntayhtymän uusi kiinteistöstrategia huomioi toimintaympäristön muutokset*.
- Kouvolan kaupunki. (2017). *Kouvolan ydinkeskustan osayleiskaava - Suojeltavat rakennukset ja ympäristöt*.
- Kurri, M., & Tahvanainen, A. (2021). *Jalmari Lankinen: arkkitehti ja valokuvaaja Viipurista* (M. Kurri, A. Tahvanainen, & julkaisija. Lappeenrannan kaupunki. Lappeenrannan museot, Toim.). Etelä-Karjalan museo.
- Larson, M., Xu, Y., Ouellet, L., & Klahm, C. F. (2019). Exploring the impact of 9398 demolitions on neighborhood-level crime in Detroit, Michigan. *Journal of Criminal Justice*, 60, 57–63. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2018.11.002>
- Lesné, R. (2022). “Urbex and Urban Space”: A Systematic Literature Review and Bibliometric Analysis. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 5(4), 425–443. <https://doi.org/10.1007/s41978-022-00120-y>
- Levesque, C. (2024). Ruins: Temporality and Transformation. Teoksessa *Jacob van Ruisdael's Ecological Landscapes* (ss. 109–142). <https://doi.org/10.1017/9789048558926.004>
- Loikkanen, T., Valkonen, J., & Huilaja, H. (2022). Circular Economy as Infrastructural Change: Waste Citizenship in the Bin. Teoksessa V. Kinnunen, T. Loikkanen, J.

- Valkonen, & H. Huilaja (Toim.), *Infrastructural Being* (ss. 115–143). Springer International Publishing AG. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15827-8_6
- Martínez, F., & Laviolette, P. (2016). Trespass into the liminal: Urban exploration in Estonia. *Anthropological Journal of European Cultures*, 25(2), 1–24. <https://doi.org/10.3167/ajec.2016.250201>
- Moksu, M. (15.5.2024). Suomi hävittää nyt 1970- ja 1980-luvun rakennuksia ennätystahtia – selvitimme, miksi niitä ei enää korjata. *Yle*. Haettu: 29.11.2025
- Mukerji, C. (2002). Material Practices of Domination: Christian Humanism, the Built Environment, and Techniques of Western Power. *Theory and Society*, 31(1), 1–34. <https://doi.org/10.1023/A:1014425931679>
- Rassool, C. (2022). Heritage as Process. Teoksessa B. Meyer & M. van de Port (Toim.), *Sense and Essence* (Vsk. 9, ss. 306–312). Berghahn Books. <https://doi.org/10.1515/9781785339417-015>
- Räsänen, P., Anttila, A.-H., Melin, H., Alasuutari, P., Heiskala, Risto., Sulkunen, Anne., Kovalainen, Pekka., Ylöstalo, Jukka., Toivonen, H., Törrönen, Seppo., Ruonavaara, Olli., Poutanen, Sakari., Kangas, E., Ahola, Aino., Haavio-Mannila, Ismo., Sinnemäki, Timo., Kantola, & Peuhkuri. (2005). *Tutkimus menetelmien pyörteissä*. PS-Kustannus.
- Schechner, R., & Turner, V. (1985). *Between Theater and Anthropology* (1. p.). University of Pennsylvania Press.
- Sklair, L. (2020). *The icon project : architecture, cities, and capitalist globalization* (1st ed.). Oxford University Press.
- Stacy, C. P. (2018). The effect of vacant building demolitions on crime under depopulation. *Journal of Regional Science*, 58(1), 100–115. <https://doi.org/10.1111/jors.12350>
- Thompson, M. (2017). Rubbish Theory. Teoksessa *Rubbish Theory*. Pluto Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1rfsn94.1>
- Tilastokeskus. (2024). *Rakennukset käyttötarkoituksen ja valmistumisvuoden mukaan*.
- Trigg, D. (2006). *The Aesthetics of Decay: Nothingness, Nostalgia and the Absence of Reason*.
- Tsing, A. L. (2015). *The mushroom at the end of the world : on the possibility of life in capitalist ruins* (Pilot project. eB...). Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400873548>

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2024). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turner, V. Witter. (1995). *The ritual process : structure and anti-structure*. Aldine de Gruyter.
- Turner, Victor. (1967). *The forest of symbols : aspects of Ndembu ritual*. Cornell University Press.
- Ulfstjerne, M. A., & Frederiksen, M. D. (2021). Dying Buildings and the Compulsion to Demolish: A Cross-Cultural Perspective on Waste and Disappearances. *Etnofoor*, 33(2), 57–73.
- Valkonen, J. (2019). *Tervetuloa jäteyhteiskuntaan! : aineellisen ylijäämän kanssa eläminen* (O. Pyyhtinen, T.-K. Lehtonen, V. Kinnunen, H. Huilaja, & kustantaja. Vastapaino.
- Valkonen, J. (2022). *Mökin kanssa ajattelu : ympäristösosiologinen mielikuvitus ympäristökriisin aikakaudella*. Vastapaino.
- Valkonen, J., Kinnunen, V., Huilaja, H., Saariniemi, J., Näsi, R., Uusisalmi, R., & Honkasilta, J. (2017). Jätehallinta ja ympäristönsuojelu. *Sosiologia*, 54(1), 23.
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt - Kouvolan hallintokeskus*. (2009).
- Visser, K., Bolt, G., & van Kempen, R. (2014). Out of Place? The Effects of Demolition on Youths' Social Contacts and Leisure Activities-A Case Study in Utrecht, the Netherlands. *Urban Studies*, 51(1), 203–219.
- <https://doi.org/10.1177/0042098013486844>

Liitteet

Liite 1. Aineisto

Blogi 1: Ajatusmatkalla Antti (16.3.2020). Hylätty ja rapistunut Tiurun sairaala.

<https://ajatusmatkalla.com/2020/03/16/hylattu-ja-rapistunut-tiurun-sairaala/>

Blogi 2: Salmela U., Landsdorff R., Lahti J., Lehtinen P. (29.9.2025). Tapiolan uimahallin tapaus -Museoviraston näkökulmia. Museoviraston blogi.

<https://www.museovirasto.fi/fi/blogi/tapiolan-uimahallin-tapaus-museoviraston-nakokulmia>

Etelä-Saimaa 1: Wallenius E. (17.1.2025). Tiurun sairaalan rappio on 2000-luvun pahin rikos arkkitehtuuria kohtaan. Etelä-Saimaa.

<https://www.esaimaa.fi/paakirjoitus-mielipide/8214708>

Etelä-Saimaa 2: Haahtela T. (27.7.2024). Tiurun sairaala on purettava heti. Etelä-Saimaa.

<https://www.esaimaa.fi/paakirjoitus-mielipide/7311723>

Helsingin Sanomat 1: Muhonen H. (2.9.2023). Unohdettu funkkishelmi rapistuu keskellä metsää. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009806027.html>

Helsingin Sanomat 2: Silfverberg K. (27.10.2019). Saako 1960-luvun arkkitehtuurin helmen purkaa? Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006286941.html>

Helsingin Sanomat 3: Ylitie H. (15.8.2025). Ilmakuvat paljastavat: Suojeltu Tapiolan uimahalli on purettu. Helsingin Sanomat.

<https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000011420477.html>

Ilta-Sanomat 1: Vahtera T. (11.9.2022). Saimaan rannalle kätkeytyy näky kuin kauhuelokuvasta – vain pieni lommo muistuttaa suuresta tragediasta: ”Kaksi kuollutta ja pienet orvot. Ilta-Sanomat. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009034595.html>

Kouvolan Sanomat 1: Napsakat (29.8.2025). Kouvolan Sanomat.

<https://www.kouvolansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/8802630>

Kouvolan Sanomat 2: Vuolasto J. (3.5.2025). Kouvolan keskuskirkko -aikansa ihanteiden huipentuma. Kouvolan Sanomat. <https://www.kouvolansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/8490865>

Kouvolan Sanomat 3: Larikka J. (14.2.2025). Kouvolan keskuskirkko on kaunis, esteetön ja harras paikka. Kouvolan Sanomat. <https://www.kouvolansanomat.fi/paakirjoitus-mielipide/8289419>

Länsiväylä 1: Lius-Liimatainen A. (4.6.2025). Nostalginen halli herätti muistot – "Punatukkainen Kasvion täti tarkisti, että jalat oli pesty ja suihkussa käyty". Länsiväylä. <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/8573577>

Yle 1: Paljakka E. & Tuunila M. (11.2.2025). Vasta 50-vuotias Kouvolan kirkko on päätymässä purettavaksi – ”Vihdoinkin”, sanoo kirkossa kastettu Kaisa Pohjola. Yle-uutiset. <https://yle.fi/a/74-20143011>

Yle 2: Haverinen S. (25.5.2023). Vanhan sairaalan tuho. Yle-uutiset. <https://yle.fi/a/74-20033339>